

An aerial photograph showing a large colony of seals on a sandy beach. The seals are densely packed along the shoreline, extending from the top left towards the bottom right. The water is dark blue with white foam from the waves. The beach is light-colored sand. The text is overlaid on the upper left portion of the image.

Forvaltningsplan for spættet sæl (*Phoca vitulina*) og gråsæl (*Halichoerus grypus*) i Danmark

**Miljøministeriet
Skov- og Naturstyrelsen**

Forvaltningsplan for spættet sæl (*Phoca vitulina*) og gråsæl (*Halichoerus grypus*) i Danmark

Udgivet af Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen 2005

J.nr. SN 2001-361-0004

For- og bagsidesidefoto, Palle Uhd Jepsen: Spættede sæler på Blinderøn i Limfjorden

Tekst: Palle Uhd Jepsen i samarbejde med Arbejdsgruppen vedrørende sæler

Kortene i bilag 4 er udarbejdet af Henrik Lykke Sørensen (oversigtskort) og Elin Gjødsbøl (detailkort)

Bilag 5 er udarbejdet af Anni Hougaard Dalgas

English Summary: Palle Uhd Jepsen & Rosemary Mason

Skov- og Naturstyrelsen
Friluft- og Vildtforvaltningskontoret
Haraldsgade 53
2100 København Ø
39 47 24 00

Indholdsfortegnelse	Side
----------------------------	-------------

INDLEDNING

1.	Sammenfatning	6
	1.1 Anbefalinger	8
	1.2 Målsætninger og aktiviteter	9
	1.3 Forudsætninger	10

BAGGRUND

2.	Den spættede sæls (<i>Phoca vitulina</i>) og gråsælens (<i>Halichoerus grypus</i>) bestandsudvikling, status, forskning og konflikter	10
	2.1 Spættet sæl (<i>Phoca vitulina</i>)	10
	2.2 Gråsæl (<i>Halichoerus grypus</i>)	13
	2.3 Juridisk status og hidtidig forvaltningspraksis	13
	2.4 Reservater for sæler	15
	2.5 Igangværende overvågnings- og forskningsprojekter	15
	2.6 Nuværende og potentielle konflikter mellem sæler og fiskere	16
	2.6.1 Afværgeforanstaltninger	18
	2.7 Menneskelige aktiviteter og deres indvirkning på sæler	19
	2.7.1 Fiskeri	19
	2.7.2 Rekreative aktiviteter	20
	2.7.3 Regulering og jagt	20

MÅLSÆTNINGER OG AKTIVITETER

3.	Forvaltningsplanen	21
	3.1 Målsætning	21
	3.2 Planens forventede effekt	22
4.	Forvaltningsmuligheder	23
	4.1 Forvaltningsområder	24
	4.2 Forvaltning af reservater for sæler	25
	4.3 Tekniske afværgemidler	26
	4.4 Regulering	26
	4.5 Håndtering af efterladte sælunger, syge sæler og dødfundne (strandede) sæler	27
	4.6 Aktiviteter	27
	4.7 Iværksættelse og information	29
5.	Overvågning og forskning	29

ENGLISH SUMMARY

Management Plan for Common Seal (<i>Phoca vitulina</i>) and Grey Seal (<i>Halichoerus grypus</i>) in Denmark	31
---	-----------

ANVENDT LITTERATUR

Bilag

1. Medlemsliste for *Arbejdsgruppe vedrørende sæler*
2. Konklusioner og anbefalinger fra Sælgruppen under HELCOM
3. Kort over sællokaliteter i 2004 samt figur over udviklingen i bestanden af spættet sæl 1976-2004
4. Kort over sælreservatet med detailkort (4a-4k)
5. Habitatområder, hvor sæler har været en del af udpegningsgrundlaget

INDLEDNING

Skov- og Naturstyrelsen har besluttet at udarbejde en forvaltningsplan for sæler i Danmark. Baggrunden for dette initiativ er først og fremmest at fastsætte retningslinier for forvaltning af sæler i relation til arternes beskyttelse og håndtering af problemer i forhold til fiskeriet. Det er fortrinsvis kyst- og fjordfiskere, som arbejder med kasteruser og bundgarn, der oplever sæler som skadevolde. Forvaltningen af sælbestandene skal tage højde for, at bestanden af spættet sæl (*Phoca vitulina*) i 1988 og 2002 blev ramt af et virus (*Phocine distemper virus* (PDV)), der forårsagede en ekstraordinær stor dødelighed blandt spættede sæler i hele Nordvesteuropa, hvorved bestandene blev reduceret med henholdsvis 23.000 (49 %) i 1988 og 33.000 (46 %) i 2002 baseret på flytællinger før og efter epidemien (Häkönen et al. in prep.).

Spættet sæl forekommer i alle danske farvande. De vigtigste tilholdssteder er Vadehavet, Limfjorden, Kattegat, Øresund og farvandene omkring Lolland- Falster. I 2003 blev bestanden opgjort til godt 9.000 individer og i 2004 blev der talt et lignende antal spættede sæler. Spættet sæls bevaringsstatus vurderes som gunstig.

Gråsæl (*Halichoerus grypus*) forekommer spredt i visse farvandsområder. Både i 2002 og 2003 blev der observeret nyfødte unger i sælreservatet på Rødsand syd for Lolland. Gråsælens bevaringsstatus i Danmark er dog fortsat usikker. Antallet af optalte gråsæler på danske lokaliteter i 2004 var 31 individer.

Spættet sæl og gråsæl er omfattet af EF's habitatdirektiv (Rådsk Direktiv 92/43/ECC af 21. maj 1992 om beskyttelse af naturlige levesteder samt flora og fauna). Spættet sæl og gråsæl indgår desuden i udpegningsgrundlaget for flere habitatområder (**bilag 5**). Formålet med beskyttelsen er at opretholde eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for vilde dyr- og plantearter omfattet af direktivets bilag.

Forvaltningsplanen vedrører spættet sæl og gråsæl.

Under udformning af målsætninger og valg af aktiviteter er anbefalingerne fra Sælgruppen under HELCOM (HELCOM Project on Seals 2001) overvejet og taget til følge i det omfang de er relevante for danske forhold.

Forvaltningsplanen administreres af Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen.

Forvaltningsplanen fastlægger strategi og rammer for gennemførelsen af aktiviteter og opfyldelse af målsætninger. Planen skal således give Skov- og Naturstyrelsen det bedst mulige redskab til at forvalte bestande af spættet sæl og gråsæl med hensyntagen til arternes beskyttelse. Planen giver desuden retningslinier for afhjælpning af lokale konflikter i forhold til fiskeriet. Det skal især fremhæves, at planen:

- beskriver status for bestande af spættet sæl og gråsæl i Danmark;
- medvirker til at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for spættet sæl og gråsæl i Danmark;
- beskrive konflikter mellem sæler og fiskere samt fiskeriets og andre aktiviteters effekt på sæler;
- beskriver den forventede effekt af forvaltningsplanen;
- giver anbefalinger til fremtidige aktiviteter, som involverer andre parter;
- fastsætter retningslinier for regulering; og
- beskriver Skov- og Naturstyrelsens interne ansvarsfordeling.

Planperioden fastsættes til fem år. Planen kan imidlertid revideres efter behov.

1. Sammenfatning

I løbet af 1990'erne blev debatten om sæler contra fiskeriinteresser skærpet dels i pressen, dels i form af stadig flere henvendelser til Skov- og Naturstyrelsen fra fiskere, som har problemer med sæler, der forårsager skade på redskaber og fangster.

Den nationale bevaringsstatus for spættet sæl vurderes på trods af den ekstraordinære store dødelighed i 2002 som relativt gunstig. Indtil 2001 kunne der registreres en fremgang eller stabilisering på de fleste sællokalteter i landet. En bestandsfremgang fra ca. 2.000 spættede sæler i 1977 til omkring 7.000 dyr i 1987 tilskrives fredningen i 1977 samt etablering af vildtreservater for sæler.

I 1988 og 2002 indtraf en dødelig epidemi blandt sæler i Nordvesteuropa forårsaget af phocine distemper virus (PDV). Epidemien resulterede i at 50-60 % af bestanden af spættet sæl i danske farvande døde i 1988, mens 30-50 % af bestanden omkom i 2002. Efter sældøden i 1988 steg bestanden atter. I august 2000 blev antallet af spættet sæl opgjort til 11.500 dyr (se **bilag 3**). I efteråret 2004 blev der registreret godt 9.000 spættede sæler i danske farvande (J. Teilmann pers. com.). Tallene viser (**tabel 1-3 og bilag 3**), at den overlevende bestand er i stand til at reetablere sig efter epidemien i 2002.

Både i 1988 og 2002 blev de første udbrud af PDV registreret på Anholt i begyndelsen af maj, og i løbet af sommeren spredte epidemien sig til øvrige sællokalteter i Danmark, Sverige Norge, hele Vadehavet og Storbritannien.

Gråsælens bevaringsstatus i danske farvande er indtil videre usikker, idet bestanden er lille. Under optællinger i 2000 blev der i alt registreret knap 30 gråsæler i henholdsvis Kattegat og ved Rødsand syd for Lolland samt spredte forekomster i Vadehavet og langs den jyske vestkyst. I 2003 blev der registreret 36 og i 2004 31 gråsæler på danske lokaliteter. Desuden blev der både i februar 2002 og marts 2003 observeret to nyfødte unger af gråsæl i sælreservatet ved Rødsand. Tællinger af gråsæler siden 1971 viser en langsom stigning i bestanden. I 1970'erne blev der registreret under 10 gråsæler i de danske farvande (J. Teilmann pers. com.).

Spættet sæl og gråsæl er omfattet af EF's habitatdirektiv. Begge sælarter er optaget i direktivets bilag II, som omfatter dyre- og plantearter, hvis bevaring kræver etablering af særlige beskyttelsesområder. Sæler har været en del af udpegningsgrundlaget for en række habitatområder i danske farvande (**bilag 5**). Sælarterne er desuden optaget i direktivets bilag V, som omfatter dyre- og plantearter, hvor der, såfremt de gøres til genstand for jagt eller anden udnyttelse, kræves forvaltningsregler.

Begge sælarter er ligeledes omfattet af Bern Konventionen af 19. september 1979, som har til formål at bevare den vilde flora og fauna samt deres habitater. Både spættet sæl og gråsæl er optaget på konventionens bilag III over arter, hvis bestande skal beskyttes og sikres mod trusler. Danmark har desuden tiltrådt HELCOM's anbefaling 9/1 fra 1988, hvorefter sæljagt er forbudt i det baltiske område, som i den sammenhæng omfatter Østersøen, Bælthavet og Kattegat.

Sælgruppen under HELCOM har i perioden 1998-2001 vurderet sælernes situation i Østersøen og i november 2001 afleveret en rapport til HELCOM HABITAT med anbefalinger vedrørende den fremtidige forvaltning af sælbestandene. Gruppens konklusioner og anbefalinger fremgår af **bilag 2**.

I Vadehavet er der under det trilaterale regeringssamarbejde mellem Danmark, Tyskland og Holland om Vadehavets beskyttelse og forvaltning vedtaget en sælaftale af 1. oktober 1991. Aftalen er

noteret under Bonn Konventionen som en regional overenskomst. Aftalen binder blandt andet landene til ikke at indføre jagt på og regulering af sæler i Vadehavet. Aftalen er fulgt op med en beskyttelses- og forvaltningsplan for Vadehavets sæler. Den første forvaltningsplan for sæler i Vadehavet blev udarbejdet for perioden 1991-1996. Planen er senere revideret, og den nugældende plan omfatter perioden 2002-2006.

Forvaltningsplanen, som primært tager sigte på at beskytte bestande af spættet sæl og gråsæl, omfatter forholdsregler til sikring af sælernes levesteder, forskning og overvågning, samt undtagelsesregler for indsamling af sæler fra Vadehavet.

I Danmark har forvaltningspraksis i områder udenfor Vadehavet i de senere år været, at fiskere i særlige tilfælde, hvor der forekommer væsentlige skader på redskaber og fangster forårsaget af sæler, kan få dispensation fra Skov- og Naturstyrelsen til at nedlægge et mindre antal spættet sæl efter følgende retningslinier: 1) beskyddningen skal foretages indenfor en afstand af 100 meter (i visse tilfælde 300 meter) fra redskabet; 2) der gives ikke dispensation til regulering af spættet sæl i yngletiden fra 1. juni til 31. juli samt i vildtreservater for sæler; og 3) nedlagte sæler skal afleveres til det lokale statsskovdistrikt med henblik på videnskabelige undersøgelser, så resultaterne kan indgå i styrelsens forvaltningsmæssige overvejelser. Der gives ikke dispensation til regulering af gråsæl.

Forvaltningsplanen ændrer på visse punkter den hidtidige forvaltningspraksis. Det er sandsynligt, at PDV igen med nogle års mellemrum vil angribe bestande af spættet sæl, hvilket der må tages højde for i sælforvaltningen. Dette kan blandt andet ske gennem tilbageholdenhed med at udstede dispensationer til regulering i særligt hårdt ramte områder.

Planen forudsætter som hidtil dispensation fra Skov- og Naturstyrelsen til regulering af spættet sæl: 1) der fastsættes som udgangspunkt ikke et forud bestemt afstandskriterium, men eventuel regulering skal begrænses til området i umiddelbar nærhed af fiskeredskabet; 2) der gives ikke dispensation til regulering af sæler i vildtreservater for sæler; 3) der gives ikke dispensation til regulering af spættet sæl i perioden 1. maj til 31. august, hvilket er en udvidelse med to måneder; og 4) nedlagte sæler skal fortsat afleveres, og der vil blive fastsat nærmere retningslinier for indrapportering.

Det fastsættes desuden, at dispensationspraksis skal administreres restriktivt indenfor de EF-habitatområder, hvor spættet sæl indgår i udpegningsgrundlaget (**bilag 5**), og eventuel regulering skal være forenelig med opretholdelse af gunstig bevaringsstatus for arten.

De vigtigste (i alt 11) lokaliteter for sæler i de danske farvande er pålagt reservatbestemmelser (**tabel 4**) med henblik på at sikre sælerne uforstyrrede hvilepladser i yngleperioden, under diegivningen samt i den periode hvor sælerne fælder pelsen. Kort over de enkelte sælreservater fremgår af **bilag 4**. Forvaltningsplanen forudsætter, at der foretages en vurdering af effekten af de eksisterende sælreservater samt en analyse af, om der indenfor de habitatområder, der fremgår af **bilag 5**, skal indføres særlige beskyttelsesforanstaltninger.

Siden 1976 har der været gennemført optællinger af sæler i de danske farvande. Registreringerne foretages fra mindre fly i en flyvehøjde på omkring 500 fod. Materialet giver styrelsen og andre institutioner mulighed for dels at følge bestandsudviklingen, dels at få klarhed over, hvor i landet de væsentligste potentielle konfliktmuligheder i forhold til fiskeriet er forventelige.

Sælens skader på fiskeredskaber og fangster forekommer især i forbindelse med anvendelse af bundgarn, pæleruser og kasteruser. Det vil sige, at de fiskerimetoder, der påvirkes negativt af sæler, samtidig er de teknologier, der i andre sammenhænge er mest skånsomme overfor miljøet.

Skaderne opstår enten ved at sælerne bider hul i ruserne og æder eller ødelægger fangsten, eller ved at de svømmer ind i bundgarnenes forgård, hvor de jager fiskene ud af garnet eller æder dem. Ud over de direkte skader på fangster og redskaber kan der være en effekt på fiskeriudbyttet som følge af sælernes prædation på fiskebestandene. Denne effekt er imidlertid vanskelig at kvantificere.

Der er i flere år både i Danmark og i andre lande foretaget forsøg med at forstærke bundgarn og ruser, så de er mere modstandsdygtige overfor sælskader. Danmarks Fiskeriforening har i en rapport til Vildtforvaltningsrådet i 2000 konkluderet, at afværgeforsøg har vist, at det er muligt at begrænse problemet med skader på ruser og ødelagte fangster ved at forsyne ruserne med overtræksnet eller plastrør. Ulempen er øgede udgifter til redskaber, der desuden er vanskeligere at håndtere end traditionelle ruser. Danmarks Fiskeriundersøgelser gennemførte i 2003 i samarbejde med Danmarks Fiskeriforening forsøg med forstærkede kasteruser. Resultaterne fra forsøgene var positive, og yderligere forsøg vil blive gennemført i 2004.

Konflikten mellem sæler og fiskeri er ikke kun et spørgsmål om økonomiske problemer for fiskeriet. Den vedrører desuden fiskeriets indvirkning på sæler ligesom fritidsaktiviteter på havet kan påvirke sælers levevilkår. Forvaltningen må derfor forudsætte at der findes og bibeholdes en balance mellem sælernes beskyttelse og menneskets påvirkning af bestandene.

1.1 Anbefalinger

På baggrund af forvaltningsplanens gennemgang af problemstillingen vedrørende beskyttelse af sæler samt aktiviteter, der kan påvirke sælernes bevaringsstatus i ugunstig retning samt sælers skader på fiskernes fangster og redskaber anbefales det:

1. At der gennemføres årlige optællinger af spættet sæl og gråsæl efter et minimumsprogram (se kapitel 5), samt at det i overensstemmelse med anbefaling fra Sælgruppen under HELCOM og den trilaterale beskyttelses- og forvaltningsplan for sæler i Vadehavet overvejes at iværksætte undersøgelser af reproduktion og dødelighed, sundhedstilstand og utilsigtet bifangst af sæler.
2. At overvågningen i videst muligt omfang, og i overensstemmelse med anbefaling fra Sælgruppen under HELCOM og Det Trilaterale Vadehavssamarbejde, koordineres med registreringer i nabolandene.
3. At der i overensstemmelse med anbefaling fra Sælgruppen under HELCOM gennemføres en regelmæssig udveksling af informationer mellem nabolande om sælbestandenes udvikling samt om anvendelse af afværgeforanstaltninger og regulering.
4. At relevante myndigheder iværksætter en registrering af omfanget af sælers skader på fangster og redskaber herunder en vurdering af økonomiske tab samt iværksætter afprøvning i det praktiske fiskeri af modificerede redskaber og andre tekniske afværgemidler med henblik på at reducere skader på redskaber og fangster.
5. At regulering af sæler foregår under hensyntagen til populationens størrelse og reproduktive potentiale samt under videst mulig hensyntagen til etiske og dyreværns-mæssige principper.

1.2 Målsætninger og aktiviteter

Forvaltningsplanens overordnede målsætning er at sikre sælerne optimale levevilkår, robuste bestande samt deres beskyttelse og overlevelse. En uddybning af målsætninger og aktiviteter fremgår af **kapitel 3**.

Forvaltningen af sæler skal medvirke til, at lokale gener for fiskeriet søges begrænset.

Forvaltningsplanen lægger ikke op til indførelse af jagttid på sæler.

Forvaltningsplanens målsætninger skal således bidrage til:

- 1) at bestande af spættet sæl og gråsæl bevares som integrerede elementer af den danske fauna samt at sælerne sikres tilfredsstillende levevilkår;
- 2) at gennemføre habitatdirektivets målsætninger med hensyntagen til beskyttelse af spættet sæl og gråsæl;
- 3) at der gennemføres en vurdering af nuværende reservater for sæler med henblik på eventuel revision af ordningerne samt vurdere behovet for reservater i habitatområder, hvor sæler er en del af udpegningsgrundlaget;
- 4) at der anvendes modificerede redskaber som alternativ til regulering;
- 5) at afhjælpe konflikter mellem sæler og kyst- og fjordfiskerier;
- 6) at sikre befolkningens muligheder for at opleve sæler.

BESKRIVELSE	HANDLING	VERIFIKATION	FORUDSÆTNINGER
Udviklings målsætninger <ol style="list-style-type: none"> 1. Bevare bestande af sæler som integrerede dele af den danske fauna. 2. Gennemførelse af habitatdirektivets målsætninger hvad angår sæler. 3. Gennemføre en vurdering af nuværende sælreservater. 4. Afhjælpning af konflikter mellem fiskere og sæler samt sikre at sæler ikke volder uacceptable problemer for fiskeriet 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Foretage en årlig optælling af sælbestandene. 2. Vurdere behovet for etablering af beskyttede områder for sæler i habitatområder. 3. Gennemføre revision af reservater for sæler. 4. Registrere eksisterende konflikter og iværksætte afhjælpende foranstaltninger anvendelse af tekniske afværgemidler samt regulering. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Optælling gennemført. 2. Vurdering gennemført og forslag overvejet i forbindelse med 4. 3. Revision gennemført og nye bekendtgørelser udstedt såfremt revisionen resulterer i ændringer herunder oprettelse af nye reservater eller nedlæggelse af reservater. 4. Registrering og afhjælpende foranstaltninger gennemført. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Samarbejde mellem berørte fiskere og Skov- og Naturstyrelsen herunder stats-skovdistrikterne. 2. Økonomiske midler til rådighed for et løbende overvågningsprojekt med henblik på årlige optællinger af sæler.
Effekt <ol style="list-style-type: none"> 1. Samarbejde etableret mellem relevante myndigheder, fiskeriets organisationer og grundejere. 2. Sælforvaltningsplan. 3. Overvågningsprogram. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Etablere forum for samarbejde herunder en fortsættelse af arbejdet i <i>Arbejdsgruppen vedrørende sæler</i>. 2. Udarbejde sælforvaltningsplan. 3. Udarbejde overvågningsprogram 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konflikter mellem sæler og fiskere reduceret. 2. Sælforvaltningsplan godkendt. 3. Overvågningsprogram godkendt og gennemført. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aktiv støtte fra fiskeriets organisationer, grønne organisationer samt aktive fiskere.

1.3 Forudsætninger

Følgende forudsætninger er væsentlige for at opfylde planens målsætninger:

- Samarbejdet mellem Skov- og Naturstyrelsen, Fødevareministeriet, forskningsinstitutioner, fiskeriets organisationer, aktive fiskere samt grønne organisationer videreføres.
- Der afsættes de nødvendige mandskabsressourcer i styrelsen centralt samt hos berørte statskovdistrikter med henblik på at varetage koordinering, tilsyn og administrative opgaver i forbindelse med planens gennemførelse.
- Der gennemføres landsdækkende optællinger af sælbestande med henblik på at tilvejebringe en årlig status.
- Skov- og Naturstyrelsens *Arbejdsgruppen vedrørende sæler (bilag 1)* fortsætter sit arbejde med henblik på først og fremmest at sikre en koordinering af diverse parters aktiviteter samt videnskabelig rådgivning.
- Der gennemføres i planperioden forsøg med anvendelse af tekniske afværgemidler i det praktiske fiskeri, så effekten heraf kan indgå i de kommende overvejelser om ændring af reguleringspraksis.

BAGGRUND

2. Den spættede sæls (*Phoca vitulina*) og gråsælens (*Halichoerus grypus*) bestandsudvikling, status, forskning og konflikter

I løbet af 1990'erne blev debatten om sæler contra fiskeriinteresser skærpet dels i pressen, dels i form af stadig flere henvendelser til Skov- og Naturstyrelsen fra fiskere, som har problemer med sæler der forårsager skade på redskaber og fangster. Styrelsen har i den forbindelse afholdt flere møder med aktive fiskere i lokalområder, hvor der kunne dokumenteres væsentlige skader.

Problemer med sæler, der forårsager skade på redskaber og fangster, er ikke nye. I det 18. århundrede havde det danske kystfiskeri efterhånden udviklet sig til et fuldtidserhverv for mange mennesker, hvilket medførte en ændret holdning til sæler. Hvor man tidligere havde beskyttet sæler for at bevare et grundlag for fangst og jagt, blev de udsat for en organiseret bekæmpelse, hvor udbetaling af skydepræmier blev det økonomiske incitament til at nedlægge flest mulige dyr. Udbetaling af skydepræmier blev først afskaffet i 1927. På det tidspunkt var der af staten udbetalt skydepræmier for over 37.000 sæler. Bekæmpelsen resulterede i at gråsælen blev udryddet i danske farvande og antallet af spættede sæler blev reduceret til under 2.000 dyr.

2.1 Spættet sæl (*Phoca vitulina*)

Den nordøstatlantiske bestand af spættet sæl forekommer fra Holland i syd til Svalbard i nord. De største bestande findes ved Island, Shetlandsøerne, Orkneyøerne, The Wash på den engelske østkyst, i Vadehavet, Limfjorden, Skagerrak og Kattegat. Det er skønnet at den samlede østatlantiske bestand i 2000 talte omkring 100.000 individer.

Spættet sæl forekommer i Danmark indenfor de i nedenstående skema viste områder, som i planen vil blive defineret som forvaltningsområder. Der er dog endnu ingen studier der har vist hvor mange bestande af spættet sæl, der forekommer i Danmark, og om der sker ind- og udvandring fra andre områder. Arten er især knyttet til kystnære farvande med gode fourageringsmuligheder og uforstyrrede hvilepladser på øer, sandbanker og rev. Spættet sæl er især følsom overfor forstyrrelse i yngle-

perioden fra omkring begyndelsen af juni til slutningen af juli samt under den efterfølgende pelsfældning i august-september. Ungerne, der dier 3-4 uger, er fra fødslen veludviklede og kan følge hunsælen i vandet, men de bliver dog som regel efterladt på ynglelokaliteten mens moderen foretager fourageringstogter, dog først ca 10 dage efter ungens fødsel.

Den nationale bevaringsstatus for spættet sæl vurderes som gunstig, idet der på de fleste lokaliteter kan registreres fremgang eller stabilisering i alle delområder. Man skal imidlertid være opmærksom på at svingninger i især Kattegat-bestanden kan afspejle, at sælerne kan flytte mellem danske og svenske lokaliteter (Teilmann & Heide-Jørgensen 2001). Bestandsfremgangen fra ca. 2.000 spættede sæler i 1977 til omkring 7.000 dyr i 1987 tilskrives fredningen i 1977 og etablering af vildtreservater for sæler.

En gunstig bevaringsstatus på de enkelte lokaliteter forudsætter gunstige levevilkår herunder tilstrækkelige føderessourcer og uforstyrrede opholdssteder, som kan give arten mulighed for reproduktion, pelsfældning og hvile.

Spættet sæl	Bestand	Vadehavet	Limfjorden	Kattegat Nord	Kattegat Sydvest	Sydøstlige Danmark
Fredet siden 1977	Stigende /stabiliseret (i alt i 2000 11.500)	2.700	1.800	3.800	2.500	700
Antal dispensationer til regulering/antal sæler/ nedlagt i 2000	Stigende	0	0	1/2/?	0	17/23/10
Konflikter sæler/fiskeri		0	Stigende	Stigende	Stigende	Stigende
Antal sæler taget som bifangst i 2000	Ukendt	0	Ukendt	Uhendt	Ukendt	Ukendt
Sundhedsstatus	Generelt tilfredsstillende					

Tabel 1. Status over bestandsniveau, beskyttelsesstatus og forvaltningsproblemer for spættet sæl i 2000.

Spættet sæl	Bestand	Vadehavet	Limfjorden	Kattegat Nord	Kattegat Sydvest	Sydøstlige Danmark
Fredet siden 1977	Stigende (i alt i 2003 9.200)	1.500	1.600	4.400	900	800
Antal dispensationer til regulering/antal sæler/ nedlagt	Faldende	0	0	0	0	0
Konflikter sæler/fiskeri		0	Faldende	0	0	Uændret
Antal sæler taget som bifangst	Ukendt	0	Ukendt	Ukendt	Ukendt	Ukendt
Sundhedsstatus	PDV forårsagede i 2002 en bestandsreduktion på omkring 46 %. Ingen usædvanlige dødsfald siden 2002	Udbrud af PDV i 2002. Ingen usædvanlige dødsfald siden 2002	Udbrud af PDV i 2002. Ingen usædvanlige dødsfald siden 2002	Udbrud af PDV i 2002. Ingen usædvanlige dødsfald siden 2002	Udbrud af PDV i 2002. Ingen usædvanlige dødsfald siden 2002	Udbrud af PDV i 2002. Ingen usædvanlige dødsfald siden 2002

Tabel 2. Status over bestandsniveau, beskyttelsesstatus og forvaltningsproblemer for spættet sæl i 2003

Spættet sæl	Bestand	Vadehavet	Limfjorden	Kattegat Nord	Kattegat Sydvest	Sydøstlige Danmark
Fredet siden 1977	Uændret siden 2003 (i alt i 2004 9.000)	2.960	1.690	3.370	105	840
Antal dispensationer til regulering/antal sæler/ nedlagt	Stigende siden 2002	0	0	0	0	I 2004 er der reguleret enkelte sæler ved Rødsand og Saltholm
Konflikter sæler/fiskeri		0	Faldende	0	0	Stigende
Antal sæler taget som bifangst	Ukendt	0	Ukendt	Ukendt	Ukendt	Ukendt
Sundhedsstatus	PDV forårsagede i 2002 en bestandsreduktion på omkring 46 %. Ingen usædvanlige dødsfald siden 2002	Udbrud af PDV i 2002. Ingen usædvanlige dødsfald siden 2002	Udbrud af PDV i 2002. Ingen usædvanlige dødsfald siden 2002	Udbrud af PDV i 2002. Ingen usædvanlige dødsfald siden 2002	Udbrud af PDV i 2002. Ingen usædvanlige dødsfald siden 2002	Udbrud af PDV i 2002. Ingen usædvanlige dødsfald siden 2002

Tabel 3. Status over bestandsniveau, beskyttelsesstatus og forvaltningsproblemer for spættet sæl i 2004. Det skal bemærkes at antallet af sæler i Kattegat Sydvest var meget lavt i 2004 og kan skyldes at en større del af sælerne end forventet var i vandet under optællingerne.

I 1988 indtraf imidlertid en dødelig epidemi (phocine distemper virus) blandt sæler i Nordvesteuropa, som resulterede i at 50-60 % af bestanden af spættet sæl i danske og Nordeuropæiske farvande døde (Dietz et al. 1989). I august 2000 blev antallet af spættet sæl opgjort til ca. 11.500 (Heide-Jørgensen et al. 2001). Tallene er baseret på det observerede antal dyr på land under flytællinger i august korrigeret for de sæler, som opholder sig i vandet. Man ved at knap 60 % af sælerne ligger på land under pelsfældningen i august (Härkönen et al. 1999 og in press.). For Vadehavets vedkommende viser observationer at omkring 75 % af sælerne ved lavvande opholder sig på land ved lavvande i august (Tougaard & Jensen 2001).

Et nyt udbrud af distemper virus i blev registreret på Anholt i maj 2002. Epidemien bredte sig hurtigt til andre lokaliteter, og medførte, at omkring 33.000 spættede sæler omkom, hvilket svarer til 30-50 % af bestandene i Danmark og Nordvesteuropa (Härkönen et al. in prep.). Flytællinger i august 2003 viste, at den samlede danske bestand af spættet sæl var på godt 9.000 dyr (Edrén et al. in prep.). Tællinger i 2004 viste en bestandsfremgang på flere lokaliteter blandt andet i Vadehavet, hvorimod en tilsvarende fremgang ikke har kunnet registreres i Kattegat formentlig som følge af, at en stor del af sælerne ikke var på lokaliteterne under optællingerne (J. Teilmann pers. com.).

2.2 Gråsæl (*Halichoerus grypus*)

I det østatlantiske område forekommer gråsælen i to adskilte bestande henholdsvis omkring Storbritannien og i Vadehavet (Holland og Tyskland) samt i Østersøen. Det vides ikke hvilken af de to bestande, gråsælerne i Kattegat tilhører.

Gråsælen er ligesom spættet sæl knyttet til kystområder, hvor de foretrukne hvilepladser er ubeboede øer, rev og skær. Østersøbestanden føder ungerne i perioden januar til marts mens den øvrige del af den østatlantiske bestand får unger om efteråret. I yngletiden er gråsæl i højere grad end spættet

sæl afhængig af uforstyrrede tilholdssteder, idet ungerne ved fødslen fortsat bærer den isolerende, men ikke vandskyende, embryonalpels (ungepels). Det betyder at ungerne i de første 3-4 uger er henvist til at opholde sig på land.

Gråsælens bevaringsstatus i danske farvande er indtil videre usikker, idet bestanden er forholdsvis lille. Under optællinger i 2000 blev der i alt registreret 15 gråsæler i Kattegat og ved Rødsand (Heide-Jørgensen et al. 2001). I 2004 blev der optalt godt 30 gråsæler. Både i 2002 og 2003 blev der i februar-marts registreret nyfødte unger i sælreservatet ved Rødsand, hvilket indikerer, at arten nu igen yngler i Danmark (Edrén et al. 2003; J. Teilmann pers. medd.). Hvert år bliver der set enkelte gråsæler i den danske del af Vadehavet samt langs den jyske vestkyst, hvilket sandsynligvis er strejffere fra ynglelokaliteter i det tyske Vadehav eller ved De Britisk Øer.

Indtil videre må gråsælen betragtes som sjælden og truet i danske farvande. De få gråsæler, der registreres i Danmark, lever geografisk set langt fra større bestande i Østersøen og ved Storbritanniens kyster, og må derfor betragtes som ekstra sårbare. DMU's satellitmærkninger af nogle få gråsæler fra Rødsand viser imidlertid, at de har kontakt med gråsæler i Østersøen.

En gunstig bevaringsstatus på de enkelte lokaliteter forudsætter som hos spættet sæl gunstige levevilkår herunder tilstrækkelige føderessourcer og uforstyrrede opholdssteder, som kan give arten mulighed for reproduktion, pelsfældning og hvile.

2.3 Juridisk status og hidtidig forvaltningspraksis

Både spættet sæl og gråsæl er fredet i Danmark. I 1967 blev der indført en fredningstid på spættet sæl i yngletiden samt totalfredning af gråsæl. Sælbestandenes tilbagegang samt en i perioder faldende efterspørgsel på sælskind afspejles i jægerens indberetninger til vildtudbyttestatistikken. I 1940'erne blev der i hele landet årligt nedlagt 500-700 sæler, mens der i begyndelsen af 1970'erne kun blev skudt omkring 200 heraf ca. halvdelen i Vadehavet (Joensen et al. 1976). I 1976 blev spættet sæl fredet i Vadehavet og i 1977 i hele landet. Skov- og Naturstyrelsen kan imidlertid i henhold til lov om jagt og vildtforvaltning i særlige tilfælde give dispensation til regulering af sæler med henblik på at afhjælpe problemer i forhold til fiskeri.

Spættet sæl og gråsæl er omfattet af EF's habitatdirektiv (Rådsk Direktiv 92/43/ECC af 21. maj 1992 om beskyttelse af naturlige levesteder samt flora og fauna). Begge sælarter er optaget i direktivets bilag II, som omfatter dyre- og plantearter hvis bevaring kræver etablering af særlige beskyttelsesområder. En oversigt over habitatområder, hvor sæler er en del af udpegningsgrundlaget, fremgår af **bilag 5**. Sælarterne er desuden optaget i direktivets bilag V, som omfatter dyre- og plantearter, hvor der, såfremt de gøres til genstand for jagt eller anden udnyttelse, kræves forvaltningsregler.

Der er i henhold til direktivet udpeget særlige habitatområder til beskyttelse af arter og naturtyper, der er omfattet af direktivets bilag. Spættet sæl og gråsæl indgår i udpegningsgrundlaget for flere habitatområder. Formålet med beskyttelsen er at opretholde eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for vilde dyr- og plantearter omfattet af direktivets bilag.

En arts bevaringsstatus anses for gunstig når.

- data vedrørende bestandsudviklingen af arten viser, at bestanden på lang sigt vil kunne oprettholdes;
- artens naturlige udbredelsesområde ikke indskrænkes, eller det er sandsynligt, at det ikke inden for en overskuelig fremtid vil blive reduceret; og
- der er og sandsynligvis fortsat vil være tilstrækkelig store levesteder til, at bestanden på lang sigt vil kunne bevares.

Begge sælarter er ligeledes omfattet af Bern Konventionen af 19. september 1979. Hensigten med konventionen er at bevare den vilde flora og fauna og deres naturlige levesteder, især hvad angår arter og levesteder hvis beskyttelse forudsætter samarbejde mellem flere lande.

Danmark har desuden tiltrådt HELCOM's anbefaling 9/1 fra 1988, hvorefter sæljagt er forbudt i det baltiske område, som i den sammenhæng omfatter Østersøen, Bælthavet og Kattegat. Anbefalingen blev vedtaget umiddelbart efter sældøden i 1988 med det formål at fremme beskyttelse af sæler mod jagt, indtil det kan bevises videnskabeligt, at bestandene atter har opnået en normal sundhedstilstand og reproduktionskapacitet.

Sælgruppen under HELCOM har i perioden 1998-2001 vurderet sælernes situation i Østersøen og i november 2001 afleveret en rapport til HELCOM HABITAT med anbefalinger vedrørende den fremtidige forvaltning af sælbestandene (**bilag 2**). En af gruppens konklusioner er: *at bestandene af gråsæl i den nordlige Østersø og spættet sæl i Kattegat og de indre, danske farvande er i fremgang og deres sundhedstilstand i bedring*. Der kunne imidlertid ikke i gruppen opnås enighed om at anbefale at HELCOM's anbefaling 9/1 blev ophævet, men kun modificeret. Der kunne heller ikke opnås konsensus vedrørende spørgsmålet om sæljagt. Der var blandt repræsentanter fra Danmark, Finland og Sverige enighed om at begrænset jagt på spættet sæl og gråsæl i visse områder kan være biologisk forsvarligt, men at andre spørgsmål blandt andet dyreværn og etik bør overvejes, såfremt man ønsker at indføre jagt på sæler. Der var i gruppen enighed om, at regulering af sæler bør relateres til afhjælpning af konflikter i forhold til fiskeri.

I Vadehavet er der under det trilaterale regeringssamarbejde mellem Danmark, Tyskland og Holland om Vadehavets beskyttelse og forvaltning vedtaget en sælaftale af 1. oktober 1991. Aftalen er noteret under Bonn Konventionen som en regional overenskomst. Aftalen binder blandt andet landene til ikke at indføre jagt på sæler i Vadehavet, og undtagelser fra denne regel gælder ikke regulering af sæler med henblik på at afhjælpe eventuelle problemer i forhold til fiskeri. I henhold til sælaftalen udarbejdes der femårige forvaltningsplaner, som fastsætter nærmere retningslinier for beskyttelse og forvaltning af sæler i Vadehavet herunder etablering af reservatområder for sæler, overvågning og forskning, undtagelser fra jagtforbudet til fangst af sæler til forskningsformål m.v. samt information (Reineking 2001). Den nuværende forvaltningsplan gælder for perioden 2002-2006

I Danmark har forvaltningspraksis i områder udenfor Vadehavet i de senere år været, at fiskere i særlige tilfælde, hvor der lokalt forekommer væsentlige skader på redskaber og fangster forårsaget af sæler, kan få dispensation fra Skov- og Naturstyrelsen til at nedlægge et mindre antal spættet sæl. Der gives ikke dispensation til regulering af gråsæl.

Dispensation til at nedlægge (regulere) spættet sæl har hidtil været givet efter følgende retningslinier og på baggrund af en konkret vurdering:

1. Beskyddningen skal foretages indenfor en afstand af 100 meter (i visse tilfælde 300 meter) fra redskabet
2. Der gives ikke dispensation til regulering af spættet sæl i yngletiden fra 1. juni til 31. juli *
3. Der gives ikke dispensation til regulering i vildtreservater for sæler
4. Nedlagte sæler skal afleveres til det lokale statsskovdistrikt, så de kan anvendes til videnskabelige undersøgelser.

* Ændringer i forhold til den hidtidige forvaltningspraksis fremgår af kapitel 4, afsnit 4.4.

I henhold til Skov- og Naturstyrelsens beredskabsplan for havpattedyr og havfugle bliver der gennemført en årlig registrering af sæler, der aflives eller findes døde. Formålet med registreringen er

blandt andet at få indsamlet flest mulige informationer om arterne herunder deres populationsstatus og sundhedstilstand samt at skaffe materiale til analyse for blandt andet indhold af tungmetaller og organiske stoffer.

2.4 Reservater for sæler

De vigtigste lokaliteter for sæler i de danske farvande er pålagt reservatbestemmelser med henblik på at sikre sælerne uforstyrrede hvilepladser primært i yngleperioden, under diegivningen samt i den periode, hvor sælerne fælder pelsen. Informationer om reservaterne fremgår af tabel 4. Danske sællokaliteter, der omfattes af DMU's optællinger, fremgår af **bilag 3**. Kort over reservaterne vises i **bilag 4**.

<i>Statsskovdistrikt/ Landsdelscenter*</i>	<i>Forvaltningsområde</i>	<i>Betegnelse</i>	<i>Areal i ha</i>	<i>Reservatbestemmelser (lukkede perioder)</i>
Gram*	Vadehavet (I)	Lammelæger	5	Hele året
Gram*	Vadehavet (I)	Kore Sand	632,7	Hele året
Gram*	Vadehavet (I)	Langli Sand	379,8	Hele året
Thy	Limfjorden (II)	Livø Bredning	52,5 (4,0)	1.3. - 1.9. (søterritoriet omkring Blinderøn) Hele året (Blinderøn og Livø Tap)
Thy	Limfjorden (II)	Ejerslev Røn	31,0 (8,0)	1.4. - 31.8
Fussingø	Kattegat N (III)	Anholt	39,0 (7,1)	Hele året
Hillerød*	Kattegat N (III)	Hesselø	440,0 (1,0)	15.4. - 30.9
Silkeborg*	Kattegat SV (IV)	Møllegunden	9,4 (8,0)	Hele året
Silkeborg	Kattegat SV (IV)	Bosserne	36,7 (1,2)	1.4. - 30.9
Jægersborg	Sydøstlige DK (V)	Saltholm	225,5	Hele året
Nykøbing Falster*	Sydøstlige DK (V)	Rødsand	117,9 (6,0)	1.3. - 30.9

Tabel 4. Vildtreservater for sæler 2004. Størrelsen af landarealer er i 4. kolonne vist i parentes

Reservaterne omfatter selve hvilepladsen (rev, sandbanke eller ø) samt et nærmere defineret område af det tilstødende søterritorium (en bufferzone på omkring 300 meter), hvilket nogenlunde svarer til sælers flugtafstand overfor forbipasserende både. I bufferzonen er sejlads forbudt, dog er erhvervsfiskeres sejlads i forbindelse med fiskeri normalt tilladt. Der er som nævnt i foregående afsnit ikke hidtil givet dispensation til regulering af sæler i reservater.

2.5 Igangværende overvågnings- og forskningsprojekter

Siden 1976 har der været gennemført optællinger af sæler i august i de danske farvande. Registreringerne foretages fra mindre, fastvingede fly i en flyvehøjde på omkring 500 fod. Alle flokke af sæler bliver fotograferet, så man senere kan foretage en præcis optælling. I Vadehavet benyttes flytællinger i juni-juli desuden til at vurdere antallet af unger. Det registrerede antal sæler repræsenterer ikke bestandens størrelse, idet der skal korrigeres for det antal sæler, som på optællings-tidspunktet befinder sig i vandet og dermed ikke bliver optalt. Flere undersøgelser blandt andet Tougaard (1996), Nørgaard (1995) og Härkönen et al. (1999) har sandsynliggjort at 25 % af sælerne i Vadehavet og 50 % af sælerne i Limfjorden og Kattegat i slutningen af august opholder sig i vandet. De pågældende estimer er ikke absolutte, idet forhold som vandstand, vind og lufttemperatur formodes at påvirke sælernes adfærd. I Vadehavet foretages flytællingerne ved lavvande, hvor flest sæler opholder sig på land, det vil sige på tørlagte sandbanker og højsande.

Nye undersøgelser tyder imidlertid på, at knap 60 % af sælerne på alle danske lokaliteter i august opholder sig på land (Härkönen et al. in press.).

Sæltællingerne foretages af DMU for Skov- og Naturstyrelsen. I Kattegat koordineres tællingerne med tællinger på den svenske vestkyst. I Vadehavet indgår registreringerne i et fælles trilateralt projekt, hvor det tilstræbes at optælle sælerne nogenlunde samtidigt i de tre landes dele af Vadehavet. I Danmark bliver vadehavstællingerne foretaget af biologer fra Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg.

De årlige optællinger af sæler forsyner for eksempel Skov- og Naturstyrelsen med nødvendige informationer om bestandsudvikling, der blandt andet kan anvendes i forbindelse med forvaltning af sælbestandene. Alle sæler, der nedlægges under dispensation, skal afleveres til det lokale statsskovdistrikt, som videresender sælerne til undersøgelse (for eksempel til Danmarks Miljøundersøgelser eller til Danmarks Fødevare- og Veterinærforskning), såfremt de kan indgå i et igangværende forskningsprogram vedrørende sælernes biologi og sundhedstilstand, eller materiale skal lagres i en database/vævsbank.

I forbindelse med sældøden i 2002 bevilgede Skov- og Naturstyrelsen økonomiske midler og etablerede et samarbejdsprojekt med DMU med henblik på indsamling af døde sæler til nærmere undersøgelse. DMU har foretaget en afrapportering i 2003 (Dietz et al. 2003).

I forbindelse med overvågning af miljøeffekter fra vindmølleparker ved Nysted syd for Lolland og Horns Rev vest for Blåvandshuk er der foretaget en lang række undersøgelser af sæler. Blandt andet månedlige flytællinger på sællokaliteter i Østersøen (Teilmann et al. 2003) og kontinuert overvågning af Rødsand sælreservat ved hjælp af fjernstyret, internetbaseret videokamera (Edrén et al. 2003). Desuden er der foretaget satellitsporing af både spættet sæl og gråsæl ved Rødsand og i Vadehavet, som har vist, at gråsælerne ved Rødsand er en del af østersøbestanden i Estland og Sverige. De spættede sæler er meget stedfaste, men udnytter et væsentligt større vandareal i Nordsøen end i Østersøen (Dietz et al. 2003b, Tougaard et al. 2003)

Danmarks Fiskeriundersøgelser gennemførte i 2003 i samarbejde med Danmarks Fiskeriforening forsøg med kasteruser, hvor kuben var fremstillet af stærkere materialer end de traditionelt anvendte, for at afprøve, om dette kunne reducere frekvensen af skader forårsaget af sæler på redskaber og fangster i ålefiskeriet. De forstærkede ruser har færre håndteringsmæssige ulemper end de overdækninger af ruser, der tidligere er afprøvet. Resultaterne fra forsøgene var umiddelbart positive, og yderligere forsøg er blevet gennemført i 2004.

2.6 Nuværende og potentielle konflikter mellem sæler og fiskere

En intensiv efterstræbelse af sæler var som nævnt hovedårsagen til, at bestande af spættet sæl blev voldsomt reduceret og gråsælen udryddet i slutningen af 1800-tallet, idet sælernes tilstedeværelse kolliderede med fiskeriinteresser. Fiskernes forsøg på at begrænse skader forårsaget af sæler er forståelig, og datidens natursyn rummede ikke hensyntagen til arter, som konkurrerede med erhvervsinteresser.

I dag er det generelle natursyn mere nuanceret, og datidens hårdhændede efterstræbelse af fiskespiende vildtarter vil næppe blive gentaget og heller ikke accepteret i nutidens samfund. Der er derimod en udbredt forståelse for, at skader forårsaget af vildt, det være sig sæler, skarv, kronvildt eller gæs og svaner, skal afhjælpes, og at diverse afværgeforanstaltninger herunder regulering ved beskydning skal kunne anvendes under forudsætning af at de pågældende arters overlevelsesmuligheder ikke forringes.

For en sælbestand, der ikke er udsat for prædation, og hvor man i forvaltningen har fravalgt jagt og forstyrrelse som begrænsende faktorer gennem fredning og etablering af reservater, vil den tilgængelige fødemængde blive den naturlige, begrænsende faktor, der bestemmer et områdes økologiske bæreevne. Den økologiske balance er imidlertid et relativt begreb, idet en ændret forvaltning (for eksempel indførelse af sæljagt), rekreative aktiviteter og ændret fiskeripraksis vil forrykke balancen.

Sælens skader på fiskeredskaber og fangster forekommer fortrinsvis i forbindelse med anvendelse af bundgarn, pæleruser og kasteruser. Det vil sige, at de fiskerimetoder, der påvirkes negativt af sæler,

samtidig er de teknologier der i andre sammenhænge er mest skånsomme overfor miljøet og økonomisk mest sårbare.

Danmarks Fiskeriforening (Krog & Andersen 2000) har udarbejdet en redegørelse til Vildtforvaltningsrådet om konflikten mellem sæler og fiskeri herunder en vurdering af problemets omfang og effekten af gennemførte afværgeforsøg. Redegørelsen er baseret på oplysninger fra aktive fiskere. I de følgende afsnit refereres redegørelsens vigtigste punkter og konklusioner vedrørende forskellige farvandsområder.

Fiskeri med bundgarn og ruser er stærkt på retur primært på grund af svigtende fiskerimuligheder især efter ål samt som følge af problemer med skader, som påføres fiskeriet af skarver og i visse områder af sæler.

Skaderne opstår enten ved at sælerne bider hul i ruserne og æder eller ødelægger fangsten eller ved, at de svømmer ind i bundgarnenes forgård eller hoved, hvor de jager fiskene ud af garnet eller æder dem. Ud over de direkte skader på fangster og redskaber kan der derudover muligvis være en effekt på fiskeriudbyttet som følge af sælernes prædation på fiskebestandene

Med baggrund i resultatet af en spørgebrevsundersøgelse blandt fiskere har Danmarks Fiskeriforening vurderet problemer med sæler i forskellige farvande. Konflikterne er særligt udtalte ved Rødsand syd for Lolland inklusive Nysted Fjord, i den vestlige del af Limfjorden, langs Jyllands østkyst syd for Århus samt i den sydlige del af Øresund.

I Vadehavet repræsenterer sæler ikke et problem for fiskerne, idet rusefiskeriet her er reguleret, og fiskeriformen i øvrigt har en begrænset udbredelse i området.

I den vestlige del af Limfjorden er fiskeriet så stærkt plaget dårlige af miljøforhold at der ikke længere kan drives et rentabelt, kommercielt fiskeri efter andet end blåmuslinger. Det tilbageværende rusefiskeri efter ål er påvirket af, at sæler bider hul i ruserne for at komme til fangsten.

I Kattegat er problemer med sæler ikke generelt for farvandet. Enkelte bundgarnsfiskere har dog problemer i forbindelse med fiskeri efter hornfisk.

I Øresund er der problemer med sælskader i den sydlige del af sundet især omkring Saltholm.

Fiskeriet i Smålandsfarvandet og i området mellem Sjælland og Falster-Møn er især plaget af sælskader på ruser.

I Østersøen (Rødsand-Nysted Fjord) forekommer der ligeledes jævnligt skader på redskaber og fangstert.

Opgørelser over skønnede økonomiske tab kan indgå i overvejelserne, når man skal vurdere den økonomiske fordel ved at anvende modificerede redskaber, der som regel vil være dyrere og mere uhåndterbare end traditionelle redskaber.

2.6.1 Afværgeforanstaltninger

I de områder, hvor de største problemer mellem sæler og fiskeri forekommer, har fiskerne afprøvet flere muligheder for at undgå skader. Svenske forsøg med konstruktion af ruser til laksefiskeri af et stærkere netmateriale, end det der normalt anvendes, har haft en positiv effekt i Østersøen (Westerberg & Stenström 1997). Afprøvning af en svensk såkaldt "sælsikker" kasteruse, hvor der i den yderste del af rusen er anvendt et forstærket net, har givet lovende resultater i Göteborgs skærgård (Westerberg pers. medd.). Skov- og Naturstyrelsen har i 2000 anskaffet og fået afprøvet ni af denne

type kasteruse i Nysted Fjord. Efter omkring 14 dages fiskeri var ruserne gennembidt af sæler, og der kunne ikke konstateres færre skader på disse ruser end på traditionelle kasteruser.

Krog & Andersen (2000) har i redegørelsen til Vildtforvaltningsrådet beskrevet forsøg med afværgeforanstaltninger i dansk kystfiskeri.

Hovedparten af forsøgene har bestået i på forskellig måde at overdække den bageste del af ruserne for at gøre fangsten vanskeligere tilgængelig, eventuelt usynlig, for sælerne. Et af forsøgene er i 1998 gennemført med kasteruser for midler stillet til rådighed fra Strukturdirektoratets forsøgsfiske-ripulje. I forsøget blev 300 ruser forsynet med et overtræk bestående af kraftigt net med en maskestørrelse på henholdsvis 60 og 80 mm. Overtræksnettet blev holdt ude fra kasteruserne ved hjælp af bøjler.

Forsøget viste en klar positiv effekt af overdækningen sammenlignet med skader på ruser uden overtræksnet, selv om ca. en tredjedel af ruserne blev beskadiget af sælbid. Det relativt store antal sælskader på overdækkede ruser kan skyldes, at den anvendte maskestørrelse var så åben, at det stadig var muligt for sælerne at se fiskene i ruserne. Det vil være muligt på kasteruser at anvende mere fintmaskede overtræksnet, hvorimod det vil være vanskeligere at håndtere bundgarn med tæt-masket overtræksgarn, uden at fartøjerne har påmonteret en kraftig garnhaler.

I andre farvandsområder, blandt andet i Øresund og Limfjorden, har fiskerne foretaget lignende forsøg med overdækning af ruser blot med andre maskestørrelser. Flere fiskere har således haft gode erfaringer med anvendelse af såkaldt tobisnet (maskestørrelse på 9 mm), der monteres på den næstsidste bøjle, men efterlades åben i enden, hvor rusen røgtes. Det er den generelle vurdering, at fiskeri med overdækning i form af tobisnet har en positiv effekt, samt at fangsterne kun er ubetydeligt mindre end i ruser uden overdækning.

En bundgarnsfisker i Limfjorden har foretaget forsøg med at indeslutte den yderste meter af rusen, hvor den sidste kalv befinder sig, i et perforeret plastrør med en diameter på 30 cm. Enden af røret er lukket med et aftageligt, perforeret låg. Konstruktionen har vist sig at være effektiv til at holde sæler borte fra fangsten samtidig med, at fangsterne af ål og andre arter generelt ikke har været mindre end i ikke overdækkede ruser.

Forsøg ved Læsø med spærrenet af 80-90 mm garn i åbningen på bundgarn uden ruser har ikke haft nogen effekt i form af færre sælskader, idet sælerne ofte kravler over netvæggen i stedet for at svømme ind gennem åbningen.

Danmarks Fiskeriforening konkluderer, at de gennemførte afværgeforsøg har vist, at det er muligt at begrænse problemet med itubidte ruser og ødelagte fangster ved at forsyne ruserne med overtræksnet eller plastrør. Ulempen er øgede udgifter til redskaber, der desuden er vanskeligere at håndtere end traditionelle ruser. Brug af modificerede redskaber bør anvendes som et alternativ til regulering af sæler.

Danmarks Fiskeriundersøgelser (DFU) gennemførte i august-november 2003 i samarbejde med Danmarks Fiskeriforening forsøg i Nysted Fjord-Lambo Farvand med kasteruser, hvor kuben var fremstillet af stærkere materialer end de i ålefiskeriet traditionelt anvendte. Forsøgene blev gennemført med tre forskellige typer net i forsøgsruserne (**tabel 5**) og med konventionelle ruser som kontrolgruppe. Data blev indsamlet af observatører fra DFU samt af de involverede fiskere, og omfattede oplysninger om fiskeriindsats, mængden af fangst og bifangst samt skader på fangst og redskaber. De foreløbige resultater er opsummeret i tabel 5, hvoraf det fremgår, at forsøgsruserne har haft væsentligt færre skader end kontrolruserne. Der er desuden tegn på en større fangsteffektivitet

(CPUE) for ruser af typen F1. Det skal dog bemærkes, at der generelt under forsøget ifølge fiskerne blev set meget færre skader end forventet, men årsagen til dette er ikke afklaret.

Ruse Type	Maske størrelse (mm)	Tråd nr.	Tråd farve	Indsats (ruser*dage)	Ål CPUE	Skader pr. 1000 ruse-dage*
Standard	10	3	rødbrun	6311	0,66	17,4
F1	11	16	hvid	5064	1,04	10,7
F2	11	16	sort	1612	0,67	0
F3	9	10	sort	1020	0,58	7,9

Tabel 5. *Antal maskebrud, revner og skadede ål pr. 1000 ruse-dage.

Det skal endvidere bemærkes, at forsøgsruserne, på grund af den kraftigere tråd, er tungere at røgte end traditionelle ruser. Forsøgene blev fortsat i 2004, hvor der blandt andet blev afprøves ruser fremstillet af Dyneema®¹. Ruser fremstillet af Dyneema® forventes at have færre sælskader, en længere levetid og være nemmere at håndtere end traditionelle ruser, hvilket forventes at kunne opveje den højere anskaffelsespris.

2.7 Menneskelige aktiviteter og deres indvirkning på sæler

Overalt i vores natur forekommer interessemødsætninger mellem menneskets aktiviteter (erhverv, friluftsliv og jagt) og beskyttelsen af den vilde fauna. For eksempel er konflikten mellem sæler og fiskeri ikke alene et spørgsmål om økonomiske problemer for fiskeriet. Konflikten vedrører desuden fiskeriets indvirkning på sæler ligesom fritidsaktiviteter på havet kan påvirke sælers levevilkår.

Råstofudvinding og marine anlægsarbejder, som for eksempel etablering af broer og havmølleparker, vil ved deres blotte tilstedeværelse påvirke det marine miljø. Det kan ikke udelukkes, at sælers muligheder for at opholde sig på land kan blive forringet som følge af nærliggende anlæg på havet, eller at deres fødegrundlag kan blive påvirket negativt.

2.7.1 Fiskeri

De væsentligste konflikter mellem sæler og fiskeri er som nævnt mest udtalt i kystområder, hvor der både er en fast, stor sælbestand og væsentlige fiskeriinteresser.

Fiskeriets indvirkning på sæler omfatter blandt andet utilsigtet bifangst af sæler, idet fiskeredskaber udgør en risiko for dyrene, der kan drukne i nedgarn og ruser. Der foreligger ikke fra danske farvande en oversigt over omfanget af bifangsten, men fiskere oplyser undertiden, at de fanger sæler i redskaberne (Dietz et al. 2000). Der er desuden rapporteret om bifangst af gråsæler i tobisfiskeri med trawl.

Sælgruppen under HELCOM (HELCOM Project on Seals 2001) har analyseret omfanget af bifangst af sæler i Østersøen. Den totale bifangst af sæler er baseret på en minimumsvurdering, hvorefter det er konkluderet, at omkring 800 gråsæler, 100 ringsæler og mindre end 100 spættet sæl hvert år omkommer ved drukning i fiskeredskaber.

På baggrund af den foreløbige vurdering skønnes bifangsten af spættet sæl imidlertid ikke at påvirke bestanden i nævneværdig grad, idet den hverken truer bestandens sundhed eller overlevelse. Derimod er bifangsten et etisk og dyreværns mæssigt problem.

2.7.2 Rekreative aktiviteter

¹ Dyneema® er en polyethylen fiber med en vægtfylde på 0,97 og en brudstyrke på 35 g/d; en 1 mm Dyneema® tråd kan bære 240 kg.

Siden sælerne blev fredet og deres vigtigste hvile- og ynglepladser er blevet omfattet af reservatordninger, er dyrenes skyhed overfor mennesker og dermed deres flugtdistance blevet reduceret. Denne ændrede adfærd har betydet, at mange mennesker, der færdes på eller ved havet, har mulighed for at opleve sæler på nært hold. Med den øgede bestand af spættet sæl opstår der undertiden den konflikt, at unge sæler lægger sig op på strandene tilsyneladende blot for at hvile, selv om der opholder sig mennesker i nærheden. Disse sæler giver anledning til stor interesse og postyr, idet mange opfatter sælerne som syge.

Såfremt der genindføres jagt på sæler vil de sandsynligvis igen blive mere sky overfor mennesker. En øget skyhed og dermed større flugtdistance kan betyde en større dødelighed blandt sælunger i løbet af den første vinter, idet hunsæler med unger vil blive udsat for en øget stresspåvirkning og dermed lettere lade sig forstyrre af skibstrafik især den uforudsigelige sejlads med småbåde, hvorved ungerne får mindre tid til at die. Såfremt ungerne ikke indenfor den normale dieperiode på 3-4 uger opnår en tilstrækkeligt fedtreserve og kondition, vil de sandsynligvis blive udsat for en øget dødelighed den efterfølgende vinter.

Det kan ikke udelukkes at en større skyhed kan være medvirkende til at sælerne bliver mindre tilbøjelige til at færdes ved og i nærheden af fiskeredskaber og dermed være med til at reducere problemer i forhold til fiskeri.

2.7.3 Regulering og jagt

Udgangspunktet for en diskussion for og imod sæljagt må være nationale og internationale krav til beskyttelse, rekreative interesser, samt lokale konflikter i forhold til erhvervsfiskeri. Forskning og observationer har imidlertid indtil videre ikke fremlagt beviser for, at en begrænsning af sælernes antal har ført til bedre forhold for erhvervsfiskeriet (Haddow 2000). Diskussionen er i virkeligheden yderst kompliceret, idet både fiskeri, prædation af havpattedyr og havfugle samt af fisk, der æder fisk griber ind i den marine fødekæde. Fiskeribiologen J. Hislop (1992) hævder, at det kommercielle nordsøfiskeris landinger og udsmid af bifangst af ikke-målarter sandsynligvis er 25 gange større end den mængde fisk, der ædes af sæler, og at overfiskning i virkeligheden er et langt større problem end sælers og andre vildtarters prædation.

Canadiske forskere konkluderer tilsvarende på baggrund af beregninger over sælbestandes effekt på torskefiskeri (Mohn & Bowen 1994).

MÅLSÆTNINGER OG AKTIVITETER

3. Forvaltningsplanen

Forvaltningsplanen fastlægger strategi og rammer for gennemførelsen af aktiviteter og opfyldelse af målsætninger. Planen skal således give Skov- og Naturstyrelsen, der på Miljøministeriets vegne er ansvarlig for forvaltningsplanens gennemførelse, det bedst mulige redskab til at forvalte sælbestandene med hensyntagen til arternes beskyttelse herunder gennemførelse af habitatdirektivet, afhjælpning af konflikter i forhold til fiskeriet samt sikre befolkningen muligheder for iagttagelse af sæler. Planen beskriver den forventede effekt af forvaltningstiltag og fastsætter retningslinier for regulering samt Skov- og Naturstyrelsens interne ansvarsfordeling hvad angår sælforvaltning.

Planperioden fastsættes til fem år. Planen kan imidlertid revideres efter behov i planperioden.

I planen indgår en række forvaltningsmæssige overvejelser, som blandt andet afspejler de seneste års fredningspolitiske udvikling og tendenser herunder et generelt ændret natursyn, hvor forvaltning af dyrearter i højere grad omfatter såkaldte almindelige arter og artsgrupper og ikke alene sjældne eller truede arter. Der er i befolkningen en generel forståelse for at anskue problemerne ud fra økologiske helhedsbetragtninger, hvor også menneskets traditionelle benyttelse af naturressourcer indgår.

Med i overvejelserne indgår desuden, at natur- og artsforvaltning i stigende grad bliver internationaliseret. EF's habitatdirektiv har for eksempel direkte konsekvenser for den danske naturforvaltning, som må tilpasse sig i dette tilfælde fælles europæiske retningslinier. Med tiltrædelsen af flere internationale konventioner blandt andet Bonn Konventionen (om beskyttelse af trækkende arter) samt Biodiversitetkonventionen (om beskyttelse og fremme af artsmangfoldighed), har Danmark forpligtet sig til at forvalte vore naturressourcer bæredygtigt og efter forsigtighedsprincippet. Under Bonn Konventionen har vi tilmed i henhold til regionale aftaler forpligtet os til at beskytte og forvalte flere arter og artsgrupper.

3.1 Målsætning

Forvaltningsplanens overordnede målsætning er at sikre sælerne optimale levevilkår og robuste bestande samt at sikre deres beskyttelse og overlevelse.

Forvaltningen af sæler skal medvirke til, at lokale gener for fiskeriet søges begrænset.

Forvaltningsplanen lægger ikke op til indførelse af jagttid på sæler. Såfremt formålet med en eventuel sæljagt er at begrænse en bestand af hensyn til fiskeri, skal den årlige dødelighed inklusive afskydning i det mindste i en periode overstige tilvæksten. I indeværende planperiode er en sådan reduktion af sælbestande ikke acceptabel.

Forvaltningsplanens målsætninger skal bidrage til:

1. at bestande af spættet sæl og gråsæl bevares som integrerede elementer af den danske fauna samt at sikre sælerne tilfredsstillende levevilkår;
2. at gennemføre habitatdirektivets målsætninger om at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for sæler herunder blandt andet vurdere, om der er behov for yderligere beskyttede områder for sæler indenfor habitatområder, hvor sæler er udpegningsgrundlag;
3. at der gennemføres en vurdering af nuværende reservater for sæler med henblik på eventuel revision af ordningerne herunder eventuelt etablering af reservater for gråsæl;
4. at der anvendes modificerede redskaber herunder anvendelse af spærreriste i ruser, hvorved sælers adgang til redskaberne kan besværliggøres med henblik på at begrænse skader på redskaber og fangster samt reducere bifangst af sæler;
5. at afhjælpe konflikter mellem sæler og kyst- og fjordfiskerier; og
6. at sikre befolkningens oplevelsesmuligheder ved at kunne iagttage sæler.

Forvaltningsplanens målsætninger skal ligeledes sikre:

- A. at der iværksættes og gennemføres en registrering af omfanget af sælers skader på fangster og redskaber i relation til årstid, landsdel og typer af fiskeri herunder en vurdering af økonomiske tab;
- B. at allerede udviklede, effektive modificerede redskabstyper og andre tekniske afværge midler afprøves og anvendes i det praktiske fiskeri, såfremt det ud fra økonomiske og praktiske vurderinger er realistisk i forhold til skadernes omfang;
- C. at regulering af spættet sæl, hvor dette kan komme på tale, sker på en biologisk, etisk og dyreværnsmæssig forsvarlig måde under kontrol af statskovdistrikterne;
- D. at der gennemføres en konsekvensanalyse af indgreb i forbindelse med planens revision; og
- E. at der gennemføres en regelmæssig udveksling af informationer mellem først og fremmest Danmark og Sverige, som har et fælles forvaltningsansvar for bestanden af spættet sæl i Kattegat, samt med Tyskland og Holland vedrørende sæler i Vadehavet med henblik på at sikre den bedst mulige forvaltning af arten og for at kunne drage gensidig nytte af erfaringer med hensyn til anvendelse af afværgeforanstaltninger og regulering.

3.2 Planens forventede effekt

Det forventes at forvaltningsplanens aktiviteter kan medvirke til at konflikter mellem sæler og fiskere afhjælpes først og fremmest ved udvikling af og ved aktiv brug af tekniske afværgeforanstaltninger. Regulering af et mindre antal spættede sæler kan komme på tale i lokalområder, hvor sæler i særlig grad forårsager skader på redskaber og fangster, og hvor reguleringen er forenelig med opretholdelse af gunstig bevaringsstatus for arten.

Det skal understreges, at regulering af sæler ikke kan løse fiskeriets problemer, men regulering kan i lokalområder give berørte fiskere en mulighed for at forsvare deres interesser.

Det forventes således, at en større kreds af fiskere anvender modificerede redskaber samt, at der iværksættes yderligere forsøg med og brug af tekniske afværge midler, som dels kan bidrage til at sælers skade på fangster og redskaber begrænses, dels nedbringe antallet af sæler, der drukner i fiskeredskaber ved montering af spærreriste i overdækkede ruser.

Planens aktiviteter bør samtidig bidrage til en større forståelse for at sæler har en plads i den danske natur.

Det er en væsentlig forudsætning for, at forvaltningsplanen kan gennemføres fuldt ud under anvendelse af det nødvendige forsigtighedsprincip, at der fortsat gennemføres overvågning af sæler i vore farvande.

4. Forvaltningsmuligheder

Forvaltningsplanen omfatter en række aktiviteter, der kan bringes i anvendelse efter behov. I nogle tilfælde forudsætter iværksættelsen en forudgående faglig vurdering (se endvidere **tabel 6 og 7**).

Indsatsområderne omfatter:

- Forvaltning af herunder en vurdering af eksisterende reservater for sæler samt eventuelt etablering af nye reservater
- Tekniske afværge midler

- Regulering
- Håndtering af dødfundne sæler samt forladte unger ("hylere") og syge/svækkede sæler.

Det er i planen forudsat, at der i lighed med andre områder, hvor vildt forårsager skader, ikke udbetales økonomisk kompensation for skader forårsaget af sæler.

Problemstilling	Bevis/indikation	Relationer til sæler eller sælreservater	Aktivitet
<p>1. Problemer i forhold til fiskeri: <i>Lov om jagt og vildtforvaltning bemyndiger Skov- og Naturstyrelsen til at give dispensation til regulering af spættet sæl, såfremt der konstateres væsentlig skade på fiskeredskaber og fangster.</i></p>	<p><i>Siden bestanden af spættet sæl for alvor viste fremgang i 1970'erne er der i de senere år indløbet stadig flere klager fra fiskere over skader på redskaber og fangster. Problemerne er mest markante ved Rødsand syd for Lolland, i Bøgestrømmen samt i Limfjorden.</i></p>	<p><i>Kan relateres til målsætninger for etablering af og forvaltning af reservater for sæler.</i></p>	<p>1. <i>Tæt samarbejde med berørte fiskere især vedrørende udvikling og brug af tekniske løsninger til afhjælpning af problemerne.</i></p> <p>2. <i>Retningslinier for regulering herunder etiske og dyreværns-mæssigt forsvarlige løsninger.</i></p>
<p>2. Fiskeriets påvirkning af sæler: <i>Der er i den danske lovgivning eller i reguleringsforanstaltninger for fiskeri med ruser og bundgarn ikke indført påbud med henblik på at nedbringe utilsigtet bifangst af havpattedyr. I fiskeri med nedgarn ved vrager brug af pingere påbudt i Nordsøen fra 1. august til 31. oktober med henblik på at nedbringe bifangst af marsvin.</i></p>	<p><i>Den gensidige negative påvirkning af fiskeri/sæler har resulteret i, at der registreres et stigende antal sæler, der er omkommet i fiskeredskaber. Omfanget er ikke dokumenteret.</i></p>	<p><i>Relaterer sig til den generelle beskyttelse af sæler i medfør af lovgivningen samt til etiske og dyreværns-mæssige overvejelser.</i></p> <p><i>Sæler er omfattet af HEL-COM anbefaling 9.1, 1988.</i></p>	<p>1. <i>Udvikling og brug af spærrerist i ruser og bundgarn.</i></p> <p>2. <i>Udvikling af redskaber, (for eksempel bundgarn) som vanskeliggør adgang for sæler.</i></p>
<p>3. Reservater for sæler: <i>Reservater for sæler oprettes i medfør af lov om jagt og vildtforvaltning. Reservater kan medvirke til, at en bestand af sæler får bedre livsbetingelser ved at områderne friholdes for forstyrrelse primært i sælernes yngletid og under pelsfældningen. Dette kan øge konflikten mellem sæler og fiskere i områder, hvor fiskeri og sæler benytter det samme område.</i></p>	<p><i>Øgede problemer med skader på redskaber og fangster i nærheden af sælreservater.</i></p> <p><i>For befolkningen har sælreservater haft den positive effekt, at sælerne er blevet mindre sky og derfor udgør en væsentlig oplevelsesværdi.</i></p>	<p><i>Relateres til målsætningen for oprettelse af reservater for sæler.</i></p>	<p>3. <i>Vurdere behovet for revision af eksisterende sælreservater herunder overveje om, hvorvidt bestemmelserne bør justeres, samt vurdere behovet for at etablere reservat(er) for gråsæl samt for reservater for sæler i habitatområder, hvor sæler er en del af udpegningsgrundlaget.</i></p>

Tabel 6. Forvaltningsemner med direkte relation til beskyttelse og forvaltning

Målsætning for reservater	Retningslinier for regulering	Forskning og overvågning
Identifikation af behov for justeringer	Analyse og justering af gældende ret-	Finansielle videnskabelige undersøgel-

(revision af nuværende reservatordninger). Vurdering af eventuelt behov for etablering af reservat(er) for gråsæl samt for reservater i habitatområder. Identifikation af problemer med fiskeri i relation til reservater (for eksempel beliggenhed i forhold til vigtige fiskeriområder). Udarbejde informationsmateriale.	ningslinier. Give teknisk rådgivning til fiskere. Økonomisk analyse af skader forårsaget af sæler. Udvikling af afværgeforanstaltninger. Indsamling af data om bifangst af sæler. Udarbejdelse af information til fiskere. Dispensation til regulering i særlige tilfælde.	ser vedrørende sæler: habitatvalg, fødevalg, reproduktion og sundhedstilstand. Finansiere et løbende overvågningsprojekt, som omfatter en årlig optælling af bestandene af spættet sæl og gråsæl i alle forvaltningsområder.
--	--	---

Tabel 7. Aktivitetsanalyse af forvaltningsmuligheder reorganiseret i henhold til de tre indsatsområder: målsætning for reservater, retningslinier for regulering samt forskning og overvågning

4.1 Forvaltningsområder

Forvaltningen iværksættes indenfor fem forvaltningsområder, idet der i de forskellige dele af landet ikke forligger samme behov for indsats (**tabel 8**).

<i>Forvaltningsområde</i>		<i>Statsskovdistrikt/ Landsdelscenter*</i>
I.	<u>Vadehavet:</u>	Gram*
II.	<u>Limfjorden:</u>	Thy, Klosterhedens, Buderupholm og, <i>Feldborg</i>
III:	<u>Kattegat N:</u> Farvandet fra Skagen til Grenå og videre til Sjællands Odde med øerne Hirsholmene, Læsø, Anholt og Hesselø.	Nordjyllands, <i>Buderupholm, Fussingø, Odsherred og Hillerød*</i>
IV.	<u>Kattegat SV:</u> Farvandet sydvest for område II til henholdsvis Lillebæltsbroen og Storebæltsbroen med øerne Tunø, Samsø (inkl. øerne øst for Stavns Fjord), Møllegunden, Endelave m.fl.	Silkeborg, Fussingø, <i>Randbøl, Fåborg*</i> , og <i>Odsherred</i>
V.	<u>Sydøstlige Danmark:</u> Bælterne syd for broerne, Sydfynske Øhav, Smålandsfarvandet, Øresund syd for Helsingør, Bøgestrømmen og Østersøen (Rødsand og Nysted Fjord).	<i>Haderslev, Åbenrå, Gråsten, Fåborg*</i> , <i>Odsherred, Jægersborg og Nykøbing Falster*</i>

Tabel 8. Forvaltningsområder

Der forekommer på nuværende tidspunkt ikke ynglebestande af sæler ved Bornholm og Ertholmene. Bornholm Statsskovdistrikts opgaver i forbindelse med sælforvaltning omfatter derfor kun de, der er nævnt i beredskabsplan for havpattedyr og havfugle. De statsskovdistrikter, der i ovenstående skema er *kursiveret*, er i en lignende situation.

4.2 Forvaltning af reservater for sæler

Det er det overordnede princip at natur- og vildtreservater skal opretholde og om muligt forbedre forholdene for pattedyr og fugle. Som udgangspunkt iværksættes der ikke regulering af vildtarter herunder sæler i reservater med jagt- og/eller færdselsforbud.

Formålet med etablering af reservater for sæler er først og fremmest at sikre arterne uforstyrrede rasteplasser hvor de kan føde og die ungerne samt gennemføre pelsfældning. I henhold til habitatdi-

rektivet (se kapitel 2.3) skal der etableres beskyttelsesområder for spættet sæl og gråsæl i habitatområder, hvor sæler er udpegningsgrundlag. Eksisterende reservater for sæler fremgår af tabel 9 og bilag 4.

Forvaltningsplanens indsatsområder vil omfatte følgende aktiviteter:

I forbindelse med en sikring af en gunstig bevaringsstatus for sæler vil Skov- og Naturstyrelsen i samarbejde med *Arbejdsgruppen vedrørende sæler* foretage en vurdering af eksisterende sælreservater med henblik på en eventuel revision af ordningerne.

I vurderingen kan indgå (**tabel 10a**):

- Behov for etablering af reservater i habitatområder, hvor sæler er udpegningsgrundlag, og hvor der eventuelt mangler beskyttede områder for sæler
- Behov for etablering af reservater for gråsæl
- Behov for revision af eksisterende reservatordninger herunder justering af reservatgrænser.

Vurderingen skal desuden tage udgangspunkt i arternes bevaringsstatus, som for spættet sæl er gunstig, mens dette ikke er tilfældet for gråsæl.

Styrelsens vurdering vil kunne foreligge i løbet af vinteren 2004-2005. Et endeligt oplæg forventes udarbejdet inden udgangen af 2005.

<i>Statsskovdistrikt/ Landsdelscenter*</i>	<i>Forvaltningsområde</i>	<i>Betegnelse</i>	<i>Areal i ha</i>	<i>Reservatbestemmelser (lukkede perioder)</i>
Gram*	Vadehavet (I)	Lammelæger	5	Hele året
Gram*	Vadehavet (I)	Kore Sand	632,7	Hele året
Gram*	Vadehavet (I)	Langli Sand	379,8	Hele året
Thy	Limfjorden (II)	Livø Bredning	52,5 (4,0)	1.3. – 30.9. (søterritoriet omkring Blinderøn) Hele året (Blinderøn og Livø Tap)
Thy	Limfjorden (II)	Ejerslev Røn	31,0 (8,0)	1.4. – 31.8
Fussingø	Kattegat N (III)	Anholt	39,0 (7,1)	Hele året
Hillerød*	Kattegat N (III)	Hesselø	440,0 (1,0)	15.4. – 30.9
Silkeborg*	Kattegat SV (IV)	Møllegunden	9,4 (8,0)	Hele året
Silkeborg	Kattegat SV (IV)	Bosserne	36,7 (1,2)	1.4. – 30.9
Jægersborg	Sydøstlige DK (V)	Saltholm	225,5	Hele året
Nykøbing Falster*	Sydøstlige DK	Rødsand	117,9 (6,0)	1.3. – 30.9

Tabel 9. Vildtreservater for sæler pr. 31. december 2003. De nævnte statsskovdistrikter varetager tilsyns- og forvaltningsopgaver i reservaterne. Kort over de enkelte reservater fremgår af **bilag 4**

4.3 Tekniske afværgemidler

Der er i de senere år gennemført en række forsøg med overdækning og forstærkning af ruser med henblik på at begrænse eller forhindre at sæler får adgang til fangster (se kapitel 2.6 afsnit 2.6.1). Flere forsøg har vist positive resultater, men der mangler afprøvning af metoderne over en længere periode.

Tekniske løsninger bør indarbejdes i fiskerierne som et alternativ til regulering i det omfang det er muligt og økonomisk forsvarligt *jf. § 12, stk. 2 i Miljø- og Energiministeriets bekendtgørelse nr. 801 af 22. september 1999 om vildtskader, hvor det fastsættes, at tilladelse til regulering efter bekendtgørelsens § 12, stk. 1 normalt kun meddeles, hvis vildtafværgemidler har vist sig utilstrækkelige.*

Skov- og Naturstyrelsen har ikke planer om at iværksætte projekter vedrørende tekniske afværge-midler, men styrelsen er indstillet på at yde fiskerne råd og vejledning.

4.4 Regulering

Indsatsen med henblik på at afhjælpe fiskeriets problemer kan desuden omfatte regulering i visse lokalområder baseret på en vurdering af lokale bestande, det vil sige nedlæggelse af et nærmere de-fineret antal sæler, der forårsager væsentlige skader på redskaber og fangster. Regulering forudsæt-ter dispensation fra Skov- og Naturstyrelsen, og de personer, der foretager reguleringen, skal være fyldt 18 år samt være i besiddelse af gyldigt jagttegn. Beskydning af sæler foretages med riffel og blødnæset ammunition.

Sælgruppen under HELCOM har anbefalet, at fiskeriets problemer med sæler afhjælpes, og at nedlæggelse (regulering) af sæler - såfremt denne metode vælges - sker på baggrund af en række principper (**bilag 2**).

Det forudsættes i forvaltningsplanen, at der ikke indføres jagttid på sæler, men at eventuel regule-ring foregår i henhold til dispensationer fra Skov- og Naturstyrelsen til regulering af spættet sæl. Der gives ikke dispensation til regulering af gråsæl.

Fordele ved regulering:

1. Metoden er generelt accepteret
2. Fiskerne får mulighed for at forsvare deres interesser.

Ulemper ved regulering:

1. Det har i praksis vist sig at der kun nedlægges få sæler ved fiskeredskaber, idet sælerne oftest forvolder skade i nattetimerne
2. Beskydning er vanskelig med risiko for anskydninger fra en båd mod et bevægeligt mål
3. Regulering kan kun i begrænset omfang afhjælpe fiskeriets problemer.

Forvaltningsplanens indsatsområder vil omfatte følgende aktiviteter:

1. I lokalområder, hvor der regelmæssigt forekommer væsentlige skader på redskaber og fangster, kan erhvervs- og bierhvervsfiskere efter skriftlig ansøgning til det lokale statsskovdistrikt få dispensation til at nedlægge et mindre antal spættet sæl. Muligheden for dispensation og antallet af spættet sæl, der i givet fald skal gives tilladelse til at nedlægge, vurderes og beslutes i hvert enkelt tilfælde af statsskovdistriktet i samarbejde med ansøgeren og eventuelt den lokale fiskeri-forening.
2. Dispensation til regulering af spættet sæl kan gives til ansøgeren eller til dennes repræsen-tant(er), og selve reguleringen skal udføres efter nærmere retningslinier fastsat af Skov- og Na-turstyrelsen. Navnet på den, som udfører reguleringen, skal anføres i dispensationen, ligesom det af denne skal fremgå som et vilkår, at dispensationen eller kopi heraf skal medbringes under regule-lingen og på forlangende forevises til ansatte i styrelsen. Dispensationen skal desuden indeholde specifikke, tekniske krav til våben og ammunition.
3. Forud for beslutning om dispensation skal det overvejes, om skadevoldende individer kan iden-tificeres og/eller om problemet kan afhjælpes ved brug af afprøvede tekniske afværgeomidler.
4. Dispensation til regulering gives efter følgende retningslinier:
 - 4.1 Beskydning skal foretages indenfor en vis afstand fra redskabet. Afstand og lokalitet for beskydning vurderes i hvert enkelt tilfælde af skovdistriktet i samarbejde med ansøgeren, idet der i vurderingen blandt andet indgår overvejelser om sikker skudafgivelse, mulig-heder for at indsamle aflivede sæler samt dyreværns-mæssige hensyn

- 4.2 Der gives kun i særlige tilfælde og efter konsultation af Skov- og Naturstyrelsens reser-
vatkoordinator dispensation til regulering i sælreservater udenfor de perioder, hvor re-
servaterne er lukket for færdsel
- 4.3 I områder, som i særlig grad har være ramt af sældød, skal der udvises tilbageholdenhed
med dispensationer til regulering, ligesom regulering skal administreres særlig restriktivt
indenfor habitatområder, hvor spættet sæl indgår I udpegningsgrundlaget
- 4.4 Der gives ikke dispensation til regulering i perioden 1. maj til 31. august
- 4.5 Der gives ikke dispensation til regulering af gråsæl
- 4.6 Nedlagte sæler skal omgående afleveres til statsskovdistriktet med information om, hvor
(lokalitet) og hvornår (dato og klokkeslæt) sælerne er nedlagt samt, om reguleringen
skønnes at have afhjulpet problemet.

5. Skov- og Naturstyrelsen fastlægger nærmere retningslinier for, hvordan regulering skal foregå.

Der kan ikke meddeles tilladelse til regulering af sæler i Vadehavet jf. den trilaterale sælaftale.

Distrikterne skal være særligt tilbageholdende med udstedelse af dispensationer i situationer som i 1988 og 2002, hvor væsentlige dele af bestanden omkommer som følge af epidemisk sygdom, samt i perioden/årene efter en epidemi, hvor bestandens bevaringsstatus kan være påvirket negativt.

Inden den førstkommande revision af forvaltningsplanen forventes det, at brug af afprøvede tekni-
ske afværgemidler er iværksat i forbindelse med fiskeri med ruser og bundgarn i særlige kon-
fliktområder, således at resultaterne heraf kan indgå i de kommende overvejelser om en eventuel
ændret reguleringspraksis.

4.5 Håndtering af forladte sælunger, syge sæler og dødfundne (strandede) sæler

Skov- og Naturstyrelsens ”Beredskabsplan for Havpattedyr og Havfugle” fastlægger de overordne-
de rammer for håndtering af havpattedyr herunder forladte sælunger, syge sæler og dødfundne sæ-
ler. Beredskabsplanen administreres af Skov- og Naturstyrelsen, mens praktiske opgaver varetages
af statsskovdistrikterne. Den del af beredskabsplanen, som omfatter opgaver vedrørende havpatte-
dyr, koordineres med Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg og Zoologisk Museum i København.

Beredskabsplanen kan rekvireres hos Skov- og Naturstyrelsen, Oxbøl Statsskovdistrikt.

4.6 Aktiviteter

Skov- og Naturstyrelsens interne ansvarsfordeling

Det overordnede princip er, at ansøgninger om tilladelse til regulering af sæler afgøres af statsskov-
distrikterne under iagttagelse af bestemmelserne i bekendtgørelsen om skadevoldende vildt samt på
baggrund af sælbestandenes status nationalt og lokalt. Den centrale styrelse afgør i samarbejde med
statsskovdistrikterne spørgsmål af mere principiell karakter, eller hvor spørgsmål skal forelægges
Vildtforvaltningsrådet og/eller ministeren samt i de tilfælde, hvor det skønnes hensigtsmæssigt at
inddrage DMU, forinden en afgørelse træffes.

Den centrale styrelse varetager desuden samarbejdsaftaler med DMU eller andre forskningsinstitu-
tioner vedrørende overvågning og forskningsprojekter.

I øvrigt varetages sælforvaltningsplanens opgaver efter følgende retningslinier (**tabel 10a og 10b**)
indenfor forvaltningsområderne (**tabel 8**):

Forvaltningsemner	Formål	Aktivitet	Ansvarlig	
			Centralt	Distrikt
Revision af reservatordninger	Vurdering af reservater i relation til beskyttelse af sæler og konflikter i forhold til fiskerier	Bekendtgørelsen revideres efter gældende retningslinier Sælarbejdsgruppen og DMU inddrages		X-1
Forvaltning af sæler i reservater	Sikre sæler uforstyrrede yngle- og rasteplasser	Ingen regulering i perioder med adgangsforbud		X
Vurdering af dispensation	1. Er dispensation berettiget 2. Har afværgemidler været afprøvet	Samtale med ansøgeren og eventuelt besøg på stedet	A	X
Dispensation til regulering	Afhjælpe problemer i forhold til fiskeri	Dispensation til regulering	F	X
Indsamling af nedlagte sæler	Sikring af materiale til videnskabelig undersøgelse	Aftale om aflevering eller afhentning		X
Håndtering af dødfundne sæler samt aflivning af hyle-re og syge sæler	1. Sikring af materiale til videnskabelig undersøgelse 2. Afkorte nødstedte dyrs lidelser	Håndtering af sæler jf. beredskabsplan for havpattedyr og havfugle		X
Rapportering	Sikring af informationer til databank	Kopi af dispensationer samt afrapportering jf. beredskabsplanen sendes til Reservatsektionen		X
Databank	Sikring af informationer	Ajourføring af databank	S	

Tabel 10a. S angiver, at den centrale styrelse varetager opgaven
A angiver, at der kan påregnes assistance fra den centrale styrelse
F angiver, at den centrale styrelse i tvivlstilfælde skal have spørgsmålet forelagt inden distriktet eventuelt meddeler dispensation
X angiver, at opgaven varetages af statsskovdistrikterne. X-1 distrikterne indstille til styrelsen centralt.

SÆLFORVALTNING		
<i>Sæler og reservater</i>	<i>Retningslinier for regulering</i>	<i>Forskning og overvågning</i>
Aktiviteter		
1. Tilsyn 2. Afmærkning 3. Kritiske habitataendringer 4. Information 5. Vurdering af ansøgninger	1) Vurdering af ansøgninger 2) Samarbejde med fiskere 3) Dispensation 4) Indsamling af dyr 5) Relationer til forskning 6) Information	1) Forskningsprogram 2) Overvågning 3) Afrapportering 4) Registrering af syge/dødfundne sæler
Evaluering		
1) Evaluering af planprocessen 2) Evaluering af aktiviteter 3) Evaluering af effekten ved anvendelse af tekniske afværgemidler 4) Evaluering af resultater af forskning og overvågning 5) Evaluering af informationsindsats		
Revision		

	1) Målsætninger
	2) Administration
	3) Information
	4) Forskning og overvågning

Tabel 10b.

4.7 Iværksættelse og information

Sælforvaltningsplanen iværksættes efter miljøministerens godkendelse.

I forbindelse med planens iværksættelse vil Skov- og Naturstyrelsen tage følgende initiativer med henblik på at give en bred information om sælforvaltningsplanen:

1. Udsende pressemeddelelse.
2. Informere i relevante Fiskerierorganisationers fagtidsskrifter.
3. Lægger sælforvaltningsplanen på styrelsens hjemmeside: www.sns.dk

5. Overvågning og forskning

Der bør gennemføres årlige optællinger af sæler i danske farvande. Optællinger i Vadehavet gennemføres fra fly efter et minimumsprogram, som blev vedtaget på den trilaterale regeringskonference i 2001 i Esbjerg efter en grundig bearbejdning i den trilaterale sælspecialist-gruppe. Gruppen vurderede, at minimumsprogrammet var en forudsætning for, at der kunne gennemføres en vurdering af effekten af diverse forvaltningstiltag samt en analyse af bestandsudviklingen hos sæler i Vadehavet. Minimumsprogrammet omfatter i alt fem årlige tællinger henholdsvis i sælernes yngletid og i pelsfældningsperioden. Resultaterne afrapporteres årligt og omfatter blandt andet en status for de enkelte lokaliteter.

Det bør overvejes at gennemføre tællingerne i den øvrige del af landet efter samme minimumsprogram.

Kommende forskning vedrørende sæler bør omfatte undersøgelser af sælers fødevalg, fourageringsstrategi hos spættet sæl, habitatvalg og sundhedstilstand. Sæler, der nedlægges i forbindelse med dispensation til regulering, indsamles ved statsskovdistrikternes foranstaltning. Dette materiale rummer gode muligheder for blandt andet at analysere sælernes sundhedstilstand ved måling af miljøfremmede stoffer i organer og væv. DMU anbefaler, at alle nedlagte sæler sendes til DMU for videre analyse.

Derudover vil der blive foretaget en vurdering af behovet for yderligere biologisk viden i samarbejde med DMU og efter drøftelse i *Arbejdsgruppen vedrørende sæler*.

ENGLISH SUMMARY

Management Plan for Common Seal (*Phoca vitulina*) and Grey Seal (*Halichoerus grypus*) in Denmark

The Danish Forest and Nature Agency has decided to prepare a Management Plan for seals in Denmark. The reason for this decision is the fact that the population of the common seal (*Phoca vitulina*) had increased rapidly in recent years until 2002, when an outbreak of Phocine Distemper Virus (PDV) caused a large number of death in the common seal populations in North West European waters. However, both in 2003 and 2004 counts have shown an increase in the population indicating that the common seal is likely to recover (**Table 1, 2 & 3; Appendix 3**). This has made it imperative to lay down guidelines for the management of seals with regard to the protection of the species. In addition, the management plan considers the mitigation of local problems related to fishery. The grey seal (*Halichoerus grypus*) appears sporadically in certain waters, but its preservation status in Denmark is uncertain. However, in the late winter 2002 and 2003 newborn grey seal pups were found in the Rødsand Seal sanctuary south of Lolland.

The common seal and the grey seal are covered by the EU Habitat Directive (Council Directive 92/43/ECC of 21 May 1992 concerning the protection of natural habitats as well as flora and fauna). In addition, the common seal and the grey seal form part of the justification for the designation of several habitat areas (**Appendix 5**). The aim of the protective measures is to establish or re-establish a favourable protection status for species of wild animals and plants covered by the appendices to the Directive.

The Management Plan covers both the common seal and the grey seal.

In the formulation of objectives and choice of activities, the recommendations of the Seal Group under HELCOM (HELCOM Project on Seals 2001) have been considered and adopted to the extent that they are relevant to conditions in Denmark.

The Management Plan is administered by the Ministry of the Environment and the Danish Forest and Nature Agency.

The Management Plan lays down a strategy and provides the framework for action and the achievement of the goals. The Plan is designed to provide the Danish Forest and Nature Agency with the best possible tools to manage populations of the common seal and grey seal with respect to protection of the species and the mitigation of conflicts relating to fishery. It should especially be emphasised that the Plan:

- describes the present status of populations of the common seal and the grey seal in Denmark and conflicts that arise between the seals and fishermen;
- identifies the expected effect of the Management Plan;
- recommends future activities involving external parties;
- lays down guidelines for regulation; and,
- describes the internal allocation of responsibility within the Danish Forest and Nature Agency.

The Plan is designed to operate for five years. It can, however, be revised as required, if changes in the seal population call for alterations to the guidelines for the management of the species.

1. Background

Throughout the 1990s, the debate about seals versus the interests of fishery came increasingly to the fore, partly in the press, and partly as a result of an increasing number of protests sent in to the Danish Forest and Nature Agency by fishermen whose tackle or catches had been damaged by seals.

The status of national protection for the common seal must be regarded as favourable despite an extraordinary high mortality among common seals in 2002 due to the outbreak of Phocine Distemper Virus (PDV). A population increase for common seals from about 2,000 individuals in 1977 to around 7,000 in 1987 is ascribed to the preservation order of 1977 and to the establishment of wildlife reserves for seals.

In 1988, however, there was a fatal epidemic (Phocine distemper virus) among seals in northwest Europe, which resulted in the death of between 50% and 60% of the population of the common seal in Danish waters. After the epidemic, the population again increased. In the autumn of 2000, the number of common seals was calculated to be about 11,500 individuals (see **Appendix 3**). In May 2002 the lethal virus struck again, and about 30-50 % of the common seals in Danish waters died. The population of common seals in Danish waters including the Danish part of the Wadden Sea in the autumn 2003 and 2004 was estimated to be about 9,000 individuals in both years.

For the time being, however, the status of the preservation of grey seals in Danish waters is uncertain, because the population is relatively small. However, in February 2002 and March 2003 two grey seal pups were found in Rødsand Seal sanctuary south of Lolland. This indicates that grey seals are now breeding in Denmark after they were hunted to extinction about 100 years ago. An aerial survey in 2003 registered 15 grey seals in the Kattegat and at Rødsand, south of Lolland, as well as isolated occurrences in the Wadden Sea and along the west coast of Jutland. In 2004 31 grey seals were counted in the same areas.

The common seal and the grey seal are covered by the EU Habitat Directive. Both species are listed in Appendix II of the Directive, which concerns species of animals and plants that require the establishment of designated protection areas. Seals form part of the justification for the designation of several habitat areas (**Appendix 5**). These species of seals are also listed in Appendix V of the Directive, which covers species of animals and plants for which management rules are required if they are hunted or otherwise exploited.

Both species of seals are covered by the Bern Convention of 19 September 1979. Denmark has also ratified HELCOM's recommendation 9/1 from 1988, according to which seal hunting is forbidden in the Baltic area, which in this connection covers the Baltic Sea, the Belts and the Kattegat.

In the period 1998-2001, the Seal Group under HELCOM evaluated the situation of seals in the Baltic, and in November 2001 presented a report to HELCOM HABITAT with recommendations concerning the future management of the seal populations. The conclusion and recommendations of the Group are to be found in **Appendix 2**.

As far as the Wadden Sea is concerned, a seal agreement was reached on 1 October 1991 in connection with the Trilateral Governmental Cooperation between Denmark, Germany and The Netherlands. This agreement has been noted under the Bonn Convention as a regional agreement. The signatory countries have a binding agreement not to introduce hunting or culling of seals in the Wadden Sea.

In recent years, management practice in Denmark concerning areas outside the Wadden Sea has allowed for fishermen, in special cases involving serious damage to gear or catches caused by seals,

to be granted a dispensation by the Danish Forest and Nature Agency to cull a limited number of common seals according to the following rules: 1) shooting must take place within a distance of 100 metres (in some cases 300 metres) from the gear; 2) the dispensation does not include the culling of common seals in the breeding season from the beginning of June to the end of July, or on wildlife reserves for seals; and, 3) seals that have been shot shall be handed in to the local State Forestry District for scientific investigations, the results of which will be incorporated into the Agency's considerations concerning management.

In certain respects, the Management Plan alters the current management practice. As before, the Plan requires a dispensation from the Danish Forest and Nature Agency with regard to culling of common seals: 1) as a general rule, no previously determined distance criterion will be laid down, but it is assumed that the regulation will take place in the near vicinity of the fishing gear; 2) no dispensation will be given for culling of grey seals and of common seals on wildlife reserves for seals in the period from 1 May to 31 August, which means an extension of two month; and, 3) seals that have been shot must still be handed in, but guidelines will be set for the reporting of such cases.

It is also laid down that the dispensation procedure shall be administered restrictively within those EF habitat areas where the common seal forms part of the justification for the designation of the habitat (**Appendix 5**).

The most important localities for seals in Danish waters (11 in all) are covered by wildlife or nature reserve provisions with a view to ensuring that the seals have undisturbed haul-outs in the breeding season, during lactation and in the moulting period. Maps of the seal reserves are to be found in **Appendix 4**.

Since 1976, seal counts have been carried out in Danish waters. Surveys take place from small planes at a height of about 500 feet. The results allow the Agency and other bodies to follow the development of the seal populations, partly to ascertain where in the country possible conflicts with fishery may be expected to arise.

Damage to fishing gear arises in several ways: either the seals bite a hole in the traps and eat or destroy the catch; or they swim into the neck of a pound net, driving the fish out of the net or eating them there. Apart from direct damage caused to catches or gear, there may be an effect on catches produced by seals acting as predators on the fish populations. However, this effect is difficult to quantify.

For several years, experiments have been carried out in Denmark and elsewhere with a view to strengthening pound nets and traps to make them more resistant to seal damages. In 2000, the Danish Fisheries Association concluded in a report to the Danish Wildlife Management Council that various protective measures had shown that it was possible to limit problems connected with damage to traps and catches by pulling a net or plastic tubing over the trap. The disadvantage here is increased expenditure on gear; in addition, the traps are more difficult to use than traditional traps.

The conflict between seals and fishery is not just a question of financial problems for fishery. It is also a question of the way in which fishery affects seals and the extent to which maritime leisure pursuits can affect the living conditions of seals. Seal management must therefore presume that a balance between the protection of seals and the consequences of human activity on the populations be established and maintained.

1.1 Recommendations

On the basis of the presentation in the Management Plan of problems related to damage to fishermen's catches and gear, it is recommended:

1. That annual counts be made of common and grey seals according to a minimum programme (see Chapter 5), and that in agreement with the recommendation of the Seal Group under HELCOM and the trilateral protection and management plan for seals in the Wadden Sea, initiatives should be taken to carry out investigations of the reproduction and mortality of seals, their state of health and unintentional by-catches of seals.
2. That monitoring should as much as possible, and in accordance with a recommendation of the Seal Group under HELCOM, be coordinated with registration carried out in neighbouring countries.
3. That in accordance with a recommendation of the Seal Group under HELCOM there should be regular exchange of information between neighbouring countries about the development of the seal populations, the use of protective measures and culling of seals.
4. That relevant authorities consider establishing a register of the damage done by seals to catches and gear, including an estimate of the financial losses involved and details of practical trials by fishermen of modified gear and other technical protective measures undertaken to reduce damage to gear and catches.
5. That the culling of seals takes place after considerations of population size and reproductive potential and with the greatest possible respect for ethical and animal welfare principles.

1.2 Objectives and activities

The overall objectives of the Management Plan are to ensure the protection and survival of the seal populations and to mitigate seals unacceptable interference with fishery in local areas.

The objectives of the Management Plan shall thus facilitate the following objectives:

- to preserve the populations of common seals and grey seals as ordinary species of wild animals, fully integrated into the whole range of Danish fauna, and to ensure that seals live under satisfactory conditions;
- to implement the aims of the Habitat Directive, including an assessment of whether there is a need for further protected areas for seals within those habitat areas where seals form part of the justification for the designation of the areas;
- to carry out an assessment of existing seal reserves with a view to consider revision of the arrangements, including the possible establishment of reserves for grey seals;
- that modified gear be used, including the use of protective gratings in pound nets to make it more difficult for seals to break in, with a view to reducing damage to gear and catches and reducing the number of by-catches of seals;
- to mitigate conflicts between seals and coastal and fjord fisheries; and,
- to maintain or improve the possibility for the general public to observe seals.

The objectives of the Management Plan shall further ensure:

- that efforts are made to document the extent of damage caused by seals to catches and gear in relation to the season, the region and the type of fishery, including an assessment of the financial loss involved;
- to promote the testing and use in fishery of effective modified gear and other technical protective measures, if such measures are practically and financially feasible in relation to the extent of the damage;
- that the culling of common seals takes place in a manner that respects animal rights issues, and under the control of the State Forest Districts;
- that the results of this intervention shall be assessed in connection with the revision of the Plan; and,
- the setting up of regular exchange of information, especially between Denmark and Sweden, who share responsibility for the management of the populations of common seals in the Kattegat, as well as with Germany and Holland in relation to seals in the Wadden Sea. The aim would be to ensure the best possible management of the species and to draw common advantage for the experience gained with a view to protective measures and culling.

ANVENDT LITTERATUR

Dietz, R., J. Teilmann & O.D. Henriksen, 2000. EIA study of offshore wind farm at Rødsand. Technical report about seals – Juli 2000 . SEAS Distribution A.m.b.A. Vind Energi Center, Slagterivej 25 DK-4690 Haslev.

http://www.nystedhavmoellepark.dk/frames.asp?Page_ID=18&Page_Ref=15&Templates_ID=1

Dietz, R., Teilmann, J., Rasmussen, T.D., Edrén, S.M.C. & Henriksen, O.D. 2003. Sældøden i Danmark 2002. Status over indsamling, omfang og prøvetagning af spættet sæl (*Phoca vitulina*). Danmarks Miljøundersøgelser. - Arbejdsrapport fra DMU 177: 23 s. Available at: http://www.dmu.dk/1_viden/2_Publikationer/3_arbrapporter/rapporter/AR177.pdf

Dietz, R., Teilmann, J., Damsgaard Henriksen, O. & Laidre, K. 2003b. Movements of seals from Rødsand seal sanctuary monitored by satellite telemetry. Relative importance of the Nysted Offshore Wind Farm area to the seals. National Environmental Research Institute. - NERI Technical Report 429: 44 pp. Available at: http://www.dmu.dk/1_viden/2_Publikationer/3_fagrapporter/rapporter/FR429.pdf

Edrén, S.M.C., Teilmann, J., Dietz, R., Henriksen, O.D. & Carstensen, J. 2003: Remote video registration of seals at Rødsand seal sanctuary. Technical improvements and feasibility for detecting effects of the construction of Nysted Offshore Wind Farm. National Environmental Research Institute. Research Notes 187: 28 pp. Available at: http://www.dmu.dk/1_viden/2_Publikationer/3_arbrapporter/rapporter/AR187.pdf

Haddow, P., 2000: Seal Culls and Fisheries. Thesis. Seal Conservation Society, UK.

Heide-Jørgensen, M.P., Härkönen & Åberg, P., 1992: Long-term Effects of Epizootic in Harbor Seals in the Kattegat-Skagerrak and Adjacent Areas. - AMBIO, Vol. 21, No. 8: 511-516.

Heide-Jørgensen, M.P., Linnet, A., Teilmann, J. & Tougaard, S., 2001: Sæler i Danmark 1999-2000. Overvågning af fugle, sæler og planter 1999-2000, med resultater fra feltstationerne. Faglig rapport fra DMU nr. 350: 92-95.

HELCOM Project on Seals (Jepsen, P.U. (ed.)), 2001: Conservation and Management of Seal Populations in the Baltic; Action Plan for the implementation of the HELCOM Project on Seals. Ministry of Environment and Energy, Danish Forest and Nature Agency, 53 pp + Annexes.

Hislop, J., 1992: The North Sea Fishery, a case study. Pp. 11-17 in P.G.H. Evans (ed.), Proceedings of the Sixth Annual Conference of the European Cetacean Society, San Remo, Italy.

Härkönen, T., Hårding, K.C. & Lunneryd, S.G., 1999: Age- and sex-specific behaviour in harbour seals *Phoca vitulina* leads to biased estimates of vital population parameters. Journal of Applied Ecology 36: 825-841.

Härkönen, T. et al. (in press.). Epidemiology of the 1988 and 2002 harbour seal PDV epidemics in Europe. Ms. for JAnimEcol.

Jepsen, P.U., 1997: Beredskabsplan vedrørende Havpattedyr og Havfugle. Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Naturstyrelsen, 48 pp.

Joensen, A.H., Søndergaard, N-O. & Hansen, E.B., 1976: Occurrence of Seals and Seal Hunting in Denmark. Danish Review of Game Biology, Vol. 10, No. 1, 22 pp.

Krog, C. & Andersen, M., 2000: Konflikten mellem sæler og fiskeri – problemets omfang og gennemførte afværgeforsøg. Rapport til Vildtforvaltningsrådet.

Mohn, R. & Bowen, W.D., 1994: A model of grey seal predation on 4VsW cod and its effects on the dynamics and potential yield of cod. Canadian Department of Fisheries and Oceans Atlantic Fisheries Research Document 94/64, 43 pp.

Nørgaard, N., 1995: Haul-out behaviour, movements, foraging strategies and population estimates of harbour seals (*Phoca vitulina*) in the Danish Wadden Sea. Ph.D. thesis. University of Århus.

Reineking, B. (ed.), 2001: Common and Grey Seals in the Wadden Sea and the Trilateral Seal Conservation and Management Plan. Trilateral Seal Expert Group-plus, The Common Wadden Sea Secretariat, Wilhelmshaven.

Teilmann, J. & Heide-Jørgensen, M.P., 2001: Sæler i Østersøen, Kattegat og Limfjorden 2000. Overvågning af fugle, sæler og planter 1999-2000, med resultater fra feltstationerne. Faglig rapport fra DMU nr. 350: 84-91.

Teilmann, J., Dietz, R., Edrén, S.M.C., Henriksen, O.D. & Carstensen, J. 2003: Aerial surveys of seals at Rødsand seal sanctuary and adjacent haul-out sites. National Environmental Research Institute. - Research Notes from NERI 188 (electronic): 34 pp.
Available at: http://www.dmu.dk/1_viden/2_Publikationer/3_arbrapporter/rapporter/AR188.pdf

Tougaard, S., Nørgaard, N. & Jensen, T., 1996: Sælundersøgelser på Fiskerimuseet. Sjaklen – årbog for Fiskeri- og Søfartsmuseet, Saltvandsakvariet i Esbjerg: 111-127.

Tougaard, S. & Jensen, T., 2001. Overvågning af sælbestanden i Vadehavet 2000. Rapport fra Fiskeri- og Søfartsmuseet, Esbjerg.

Tougaard, J., Ebbesen, I., Tougaard, S., Jensen, T. & Teilmann, J. 2003. Satellite tracking of Harbour Seals on Horns Reef. Use of the Horns Reef wind farm area and the North Sea. Technical report for Tech-wise A/S. Fisheries and Maritime Museum, Esbjerg. 42 pp. Available at: <http://www.hornsrev.dk/Miljoeforhold/miljoerapporter/Hornsreef%20Seals%202002.pdf>

Westerberg, H. & Stenström, 1997: Towards an efficient seal protection of salmon trap nets. ICES CM1997/Q:12.